

Võru Gümnaasiumi
häälekandja

DICTUM

oktoober 2022 (12)

FACTUM

ÖELDUD-TEHTUD

AASTA TEGU ÕPILASVARJUTUS

2021/2022. õppeaastal valis laiendatud koolipere aasta teoks „Õpilasarjutamise nädala“. Tegu on uuendusliku algatusega nii maakonna mastaabis kui üleriigiliselt, kus eriilmelised Võrumaa haridusasutused (Võru, Antsla, Vastseliina ja Värskas Gümnaasium ning Võrumaa Kutsehariduskeskus) astusid esimese sammu, et luua Võrumaal tugev võrgustik, mis toetab noorte püüdu kujundada endast erinevates eluvaldkondades eesmärgi seada ja saavutada oskav isiksus.

14.–18. märtsil oli kõikidel 9. klasside õpilastel võimalus veeta üks päev gümnasisti või kutsekooli õpilase kõrval, käia koos temaga tundides ja osaleda koolielus. Üks õpilane organiseeris „varju“ koolipäeva, lisaks sellele oli neil võimalus kohtuda ja suhelda teiste õpilaste, õpetajate ning koolitöötajatega, kuulda õpilastelt, kes iga päev selles keskkonnas viibivad, kasulikke nõuandeid ja saada vastused oma küsimustele n-ö otse allikast.

Õpilasarjutamise nädal eeldas koolidelt omavahelist koostööd, see on ka esimene samm võimaliku ühise vastuvõtu suunas ning viis näidata, et Võrumaa koolid tegutsevad ühise eesmärgi nimel – võimaldada kohalikel noortel omandada hea haridus. Kindlasti andis varjutamine ka panuse sellesse, et väheneks põhikoolijärgne õpiränne maakonnast välja.

Õpilasarjutamisest võttis osa rohkem kui 70 põhikoolilõpetajat, mis on 20% 9. klassi õpilaste koguarvust Võru maakonnas. VG elu ja tegemisi käis uudistamas 65 tulevast gümnasisti Võru linna koolidest, Antslast, Vastseliinast, Puigalt, Rõugest, Oravalt, Osulast, Sänna

Leiutajate Külakoolist, Tartu Luterlikust Peetri Koolist, Rosma Johannese koolist. Uudne ettevõtmine sai koolidelt, õpilastelt ja nende vanematelt väga head tagasisidet.

Hoiad käes Võru Gümnaasiumi ajalehte Dictum Factum (tlk 'õeldud-tehtud').

Enne kui miski saab teoks, on see mõte kellegi peas. Idee tasandile mõttevälgatus jääkski, kui seda välja ei ütle. Niiviisi arutledes sai meie kooli ajaleht 2017. aastal nimeks DF. Lugesdes saate ülevaate sellest, mis VG seinte vahel lisaks õppetööle veel toimub.

Leht-lehelt avaneb teie ees meie koolipere argipäev. Persooniloos „Iga silmapilk on tähtis“ räägib endine 12H klassi õpilane Hellika Otsar oma kirevast ja toimekast muusikuelust. 2021/2022. õa kooli põhiväärtuste kandja tegemistest saate ülevaate rubriigist „Sõnas ja pildis“.

MÕNUSAID HETKI DF-I SELTSIS!

SISUKORD

AASTA TEGU ÕPILASVARJUTUS	1
PORTREELUGU – IGA SILMAPILK ON TÄHTIS	3
KÜLALISED	5
KÄIGUD	10
ÜRITUSED	19
VALIKAINED	24
UPT-D	35
KATRINKA JOSEPHINE SAVIMÄGI SÖNAS JA PILDIS	36

KOOLI PÕHIVÄÄRTUSTE KANDJAD

Tänavu anti viiendat korda üle kooli meene ja tänukiri „Kooli põhiväärtuste kandja“, millega tunnustatakse õpilast, kes on silma paistnud kooli põhiväärtuste „isamaalisus“, „õppimine“, „loovus“, „hoolivus“, „ettevõtlikkus“ kandmisel. Ettepaneku õpilaste tunnustamiseks võivad teha kõik koolipere liikmed. Meene ja tänukiri antakse üle Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel.

Kooli põhiväärtuse kandjad on olnud Mirjam Leesalu ja Annabel Huik (2018), Kristjan Piller ja Raido Kiss (2019), Annabel Toom (2020), Ida Pinte ja Marika Adson (2021), Katrinka J. Savimägi (2022). Katrinka tegemistest saate ülevaate rubriigist „Sõnas ja pildis“.

Mirjam Leesalu (2018)

Annabel Huik (2018)

Kristjan Piller (2019)

Raido Kiss (2019)

Annabel Toom (2020)

Marika Adson (2021)

Ida Pinte (2021)

Katrinka Josephine Savimägi
(2022)

PORTREELUGU – IGA SILMAPILK ON TÄHTIS

HELLIKA OTSAR – KAMEELEONI TAGASIVAADE

HELLIKA OTSAR, vilistlane

Tere, mina olen Hellika! Olen praegu oma elumuutustest elevuses – uus kool MUBA, uus linn, uued seiklused –, pilk suunatud juba tulevikku, kuid enne vaatan veel korraks tagasi oma viimastele tegemistele.

Minu muusikaline taust on päris põhjalik. Laulnud olen titest saati (kogu koolipõlve koorides, gümnaasiumiajal õppisin poplaulu Põlvas). Viulit olen mänginud kuuendast eluaastast ning paralleelselt tegelenud klassika ja pärimusega. Sain siin koolis korduvalt koori ees seista, see kogemus tuleb mulle edasises elus väga kasuks. Valikainetes olen nautinud musitseerimist trummikomplekti taga või basskitarriga. **Muusika on minu elus sama tähtis kui hingamine või söömine** – kogu aeg kõlab mu peas või kõrvaklappides mõni paেলuv lugu.

2022. aasta algas mul noorte lauljate konkursiga Solistica 2022 Kuressaares, kus eelmise konkursi võitjana esinesin avamisel kolme lauluga konkursibändi saatel ning võtsin osa Grand Prix žürii tööst. Aasta alguses osalesin konkursil „Parim noor instrumentalist 2022“, kus klassikalise viiuli erialal sain oma vanusegrupis I koha.

Pikemaks ettevõtmiseks kujunes osavõtt muusikaolümpiaadist. Kui tavaliselt püüdnud aineolümpiaadid kirjalike ülesannetega, siis muusikutele sellest ei piisa: komisjonile tuleb juba enne saata kontserdiarvustus, kirjutada omaloominguline pala, see noodistada ja lõpuks ka ette kanda, teadmiste testile lisaks tuleb laulda noodist tundmatut viisijuppi ja plaksutada rütmiharjutust. Ühesõnaga, korralik mitmevõistlus. Muusikaolümpiaad toimub üle aasta, olen sellel osalenud neli korda (6. klassist alates).

Tänavuseks maakondlikuks vooruks kuigi palju valmistuda ei saanud, sest olin eelmisel hilisõhtul veel Kiidil rahvusvahelises talve-ETNO laagris, kus kordasin kamina ääres romantismi- ja klassitsismiperioodi, samal ajal käis paari sammu kaugusel äge jämm. Siiski suutsin järgmisel hommikul võita Võrumaa vooru ja pääseda edasi.

Tallinnas EMTAs toimunud üle-eestilise vooru tugevaks konkurentsiks valmistusin põhjalikumalt. Koos klassivenna Sepoga lugesime Silja ülipõhjalikku konsepti, kuulasime olulisi teoseid, hommikul Tallinna sõiteski olid õpikud käes. Üleriigiline olümpiaad kestab kaks päeva ja lõpuks oli mul veidralt hea tunne sees. Olin igas soorituses päris enesekindel ning mõtlesin, et seekord võiks hästi minna – ehk isegi esikolmikusse pürgida. Kui hakati järjest pronks- ja hõbediplomeid välja andma ja minu nime ei hüütud, selgus, et nii ongi: kolmas koht Hanna, teine

Mikk ja – täitsa lõpp! – olingi oma vanusegrupi võitja. Tunne oli võimas, nagu oleks kogu aastatepikkune töö lõpuks sellesse hetke kogunenud. Pisut tähistamist ja siis kohe korraldajaga tööjuttu, sest esikolmik esindas Eestit rahvusvahelises voorus, mida korraldas Sloveenia interneti teel. Osales 14 noort seitsmest riigist. Kirjalik osa oli seekord muidugi sloveenia heliloojate ja muusikaajaloo kohta ning üldsegi mitte kergete killast. Õpimaterjal anti erinevatelt veebilehtedelt ja kuigi ülesanded tõlgiti eesti keelde, oli neist vahel siiski keeruline aru

EHALE avamas Viljandi pärimusmuusika festivali

saada, küsimused olid tihti päris spetsiifilised või mitmeti mõistetavad. Käisin Tallinnas EMTAs kirjalikku osa tegemas, saatsin laulu ja omaloomingu videod ära ning läksin Võru Muusikakooli sümfooniaorkestriga kontsertreisile Bulgaariasse, kus esinesime festivalil. Sealt tagasi sõites sain imelise uudise – III koht! Olin enda üle väga uhke, eriti seetõttu, et rahvusvahelise olümpiaadi läbisin paralleelselt lõpuksamite ja sisseastumiskatsetega uude kooli.

Riigieksamid tulid ja läksid ning Võru Gümnaasium sai edukalt kuldmedaliga lõpetatud, muusikakooli lõpetasin sel kevadel teist korda, seekord klaveri erialal. Nüüd oli aeg suvepuhkuseks, mis minu puhul tähendab tavaliselt täielikult muusikale pühendumist. Suve algul esinesin koos Tallinna Politseiorkestriga oma lauluõpetaja Riivo Jõgi pulmas, sain professionaalse orkestri saatel laulda kümme eriilmelist laulu.

Oma folkbändiga EHALE algasid seiklused juuli keskel paaripäevase bändilaagriga, mille jooksul käisime Tallinnas Klassikaraadio stuudios oma singlist rääkimas ja lihvisime kava debüüdiks Viljandi pärimusmuusika festivalil. Lisaks debüütkontserdile Pärimusmuusika Aida suurel laval esinesime ka festivali avakontserdil ja vabalaval ning jämmisin koos iiri muusikutega. EHALE tuli kokku jaanuaris, et tuua pärimusmaastikule uusi nägusid ja teha koos lähedat folkmuusikat. Tänapäev on ilmunud üks singel ja töötame usinalt EP ehk lühialbumi kallal. Et osalejad elavad Tallinnas, Tartus ja Väimelas, siis teeme proove Viljandis, vahel ka Tartus ja Tallinnas.

Viljandi folgilt lahkusin pühapäeva pärastlõunal, et esmaspäeva hommikul kell 6 lennata Belgiasse! Käisime bändikaaslase Aedaga Belgia ETNO-laagris (ETHNO Flanders). Kümnapäevasesse laagrisse tuli 16 riigist kokku 36 noort muusikut ja tantsijat, et üksteisele oma kultuuri ja muusikat tutvustada, õppida koos selgeks kontsertkava ja seda mitmes Belgia linnas esitada. ETNO-maailmas olen ma olnud juba kuus aastat, alustasin laste-ETNOs ja mitu aastat olen osalenud Eesti ETNOs, aga see oli minu esimene välismaa laager, seega, põnevust oli palju.

ETHNO Flanders 2022 andmas oma viimast kontserti. Foto autor: Maité Declerck

Belgiast kodus, tormasin kohe proovi, sest 20. augustil esinesin Võru Muusikakooli sümfooniaorkestri kontsertmeistri ja solistina Võru linna sünnipäeval Tamula järvelaval. Enne kooli algust salvestasime bändiga Viljandi stuudios veel mõned lood. Vist ongi kõik. Et kas ma puhkasin ka? Muidugi, nautisin Treskis Festi ja mitmete bändide kontserte, klassiga päikesetõusu ootamist, roosiaias presidendi vastuvõttu ja käisin sõpradega väljas.

Nüüd võib hakata keskenduma õpingutele **Tallinna Muusika- ja Balletikoolis (MUBA) rütmimuusika osakonnas laulu erialal.**

Olen valinud selle kooli edasiõppimiseks erinevate võimaluste tõttu: absoluutse kuulmise ja mitmekülgse muusikalise tegevusega **paistan silma kui muusikaline kameleon, kes suudab end teostada eri stiilides** (klassikaline viiul, pärimus, pop-jazz, indie, koorimuusika). Tulevikus tahan teistest eristuda, leides viisi, kuidas neid žanre omavahel integreerida.

Miks just laul? Sest sinna saan panna kõige rohkem iseennast, oma hinge – seda pean muusikas kõige olulisemaks!

Võru Gümnaasiumist võtan MUBAse kaasa meeletu tahte musitseerida, areneda ja kasvada, tundes rõõmu muusikast.

KÜLALISED

ERKKI KOORT

ESTER ALLAS, eesti keele õpetaja

17. märtsil väisas meie kooli Erkki Koort. Kirjandushuvilistele on Võrumaalt pärit mees tuntud eelkõige oma keskajateemaliste seikluslugudega „Kättemaks Kirumpääl“ (2018), „Veritasu Tartus“ (2019) ja „Salakuulaja Vastseliinas“ (2020). Kahe teose sündmustik leiab aset võrukestele teada-tuntud paikades. Tööalaselt on Erkki Koort tunnustatud julgeolekuekspertina töötanud nii Kaitsepolitseis kui siseministeeriumis, nõustanud peale EV valitsuse ka EL-i liikmesriike ja USA-d. Praegu on ta Sisekaitseakadeemia Sisejulgeoleku Instituudi juhataja ja oma valdkonna teemade toimetaja ajalehes Postimees.

Külaline alustas vestlust humanitaarsuuna õpilaste ja kõigi teiste kuulama tulnud huvilistega praeguseks kujunenud julgeolekusituatsioonist maailmas. Ta nimetas seda olukorda erakordseks, sest meie naaber Venemaa on rünnanud iseseisvat riiki – Ukrainat, pingestades sellega olukorda kogu Euroopas. Seoses sellega ei saa välistada potentsiaalset ohtu ka Eestile.

Erkki Koort aitas lahti mõtestada ja paremini mõista Venemaa senist sise- ja välispoliitikat, propagandasõja olemust ning Putini võimalikke ambitsioone ja käitumismustrit. Kuna tänases maailmas seovad riike ja rahvaid nii poliitilised, majanduslikud, kultuurilised kui paljud muud sidemed, mõjutab kujunenud olukord vähem või rohkem kogu Euroopat. Agressioon on sundinud paljude riikide, sh Soome ja Ameerika Ühendriikide riigijuhte ümber hindama oma seniseid seisukohti Venemaa suhtes. Tekkinud olukord võib pingestada suhteid ka Eestis, kus elab paljude rahvuste esindajaid ning kuhu saabuvad nüüd ka tuhanded sõjapõgenikud. Oli huvitav kuulata ja kaasa mõelda, küsijad said oma küsimustele ka põhjalikud vastused.

Kirjandust puudutavas loenguosas avas kirjanik Koort oma ajaloolise triloogia kirjutamise tausta ja tagamaid, muuseumis ka seda, et romaanide ajaline järgnevus ja nende kirjutamise järjekord ei kattu, mistõttu ta pidi peategelast, maarahva seast pärit sõjasulast Markust kirjutamise käigus n-ö tagasi arendama. Kuna see polnud kergete killast ülesanne, siis väitis autor, et nii

ta enam ei teeks. Huvitav oli teada saada, et Kirumpääd polnud Koortil esialgu isegi plaanis teosesse sisse kirjutada, kuid teadasaamine, et Kirumpääl oli keskajal tegelikult eksisteerinud u 600 elanikuga asula, n-ö ringmüürita linn, inspireeris ja pani meelt muutma. Nii „sattuski“ peategelane praeguse Võru külje alla. Ajaloolise autentsuse huvides on Koorti teosed ka põhjalikult toimetatud, siinkohal tunnustas autor ajaloolase ja arheoloogi Heiki Valgu hindamatut panust ja pühendumust.

Lõpetuseks avaldas kirjanik, et kohe-kohe on ilmumas ka tema neljas ilukirjanduslik teos, sedakorda 90ndate Eesti spiooniromaan „Koidik surnud postkastis“.

HEA UNE LOENG

MARLEEN HÜTSI, 10L

12. jaanuaril toimus meie kooli aulas psühholoogi ja nõustaja Kene Verniku loeng „Hea une ABC“. Tema erialased oskused on näiteks uneuuringute hindamine, skeemiteraapia, teadveloleku- ja stressivähendamise tehnikad. Lisaks on ta raamatu „Hea une teejuht“ autor.

Loeng oli huvitav ja infoküllane. Sain teada, et nooruk peab magama vähemalt kaheksa tundi ööpäevas, sest see tagab emotsioonide tasakaalu, keha füüsilise arengu ning parema võime langetada õigeid otsuseid, tänu sellele väheneb riskikäitumine. 2007.–2013. aastal Ameerikas tehtud uuring

näitas, et 69% teismelistest magab vähem kui seitse tundi. Lühikese uneaja tagajärjel tekib unedeprivatsioon ehk unevõlg, millega kaasneb mikroärkamiste suurenemine ja seetõttu ka mõtte- ja õppetöö efektiivsuse langus, suureneb söögiisu, mistõttu on noorte seas 30% rohkem ülekaalulisi.

Hea une tagamisel mängib tähtsat rolli suprakiasmaatiline tuum (käbinäärmes asuv rakkude kogum), mis reguleerib bioloogilisi rütme, millega on seotud ka meie bioloogiline kell, mis kontrollib olukorda kehas ja saab sealt signaalid. Suprakiasmaatiline tuum reguleerib ka melatoniini tõusu ja langust ning ööpäevast rütmi. Ruumi hämardudes tõuseb melatoniini tootmine, mis teeb meid uniseks; hommikul selle kontsentratsioon kehas väheneb ning inimene hakkab ärkama. Eakamatel soovitatakse magama minna kell 22.00–22.30 ja noorematel 23.00–23.30, sest siis on melatoniini tase selleks kõige sobilikum. K. Verniku arvates peaks koolitunnid algama pärast kella üheksat ja esimestes tundides ei tohiks teha kontrolltöid. Kahjuks ei ole Eesti haridussüsteemis sellele tähelepanu piisavalt pööratud. Melatoniini tootmist ja kontsentratsiooni aitavad parandada valgusravi, füüsiline koormus ning trüptofaani sisaldav toit, nt kirsid, piimatooted, pähklid ja banaanid.

Põhilised hea unerütmi saavutamise takistajad on psüühilised probleemid, hingamishäired (enamasti suu kaudu hingamine), rahutute jalgade sündroom, unehäired ja halb keskkond. Psüühilistest probleemidest kõige sagedasem on depressioon, millega võib kaasneda meelemürkide tarvitamine, mis omakorda lõhub REM-und, nii et inimene ärkab iga pooleteise tunni tagant üles. REM-uni ehk unenägude uni hakkab domineerima sügava une arvelt, aga sellest sõltub luude areng ning kasvamine, noorukite arengus on sügav uni väga tähtis. Keskkond, kus me magame, peab olema korrastatud, ilma ebameeldivate lõhnadeta, vaikne ja pime. Nutiseadmed võiks olla voodist võimalikult kaugel. Lektor soovitas nutiseadmete võõrutust, selleks on vaja kogu pere panust ja abi.

Kuulajad said esitada küsimusi, tänu sellele kuulsin veel palju huvitavaid soovitusi ja fakte, näiteks seda, et iluuni tõesti eksisteerib ja see on seotud kortisooliga, mille tase vähese une korral suureneb ja hakkab lõhkuma kollageeni valke (kollageen hoiab naha sileda ja elastsena). Päeval pika uinaku tegemine on halb, sest see häirib öhtust uinumist. Paljukiidetud CBD-õli ei

ole unele hea. Nutiseadmeid, mis näitavad, kui kaua ja mis faasides me magasime, ei tasu uskuda, sest nende andurid ei mõõda und korrektselt. Muusika kuulamine enne magamist on hea mõte, aga õhtul peale kella seitset trenni teha pole soovitatav. Parima küsimuse esitaja sai uneteemalise raamatu.

Loengut oli väga põnev kuulata, sest sain häid soovitusi, kuidas parandada oma unehügieeni, ja adekvaatset infot selle kohta, miks on tähtis piisavalt magada.

Kene Vernik
Psühholoog ja unehügieeni spetsialist

Erialased oskused

- Unetuse kognitiiv-käitumuslik psühhoteraapia.
- Teadvoleoleku - stressivähendamise tehnikad.
- KKT ehk kognitiiv-käitumuslik psühhoteraapia täiskasvanutele.
- Skeemiteraapia.
- Buteiko meetod (ärevuse ja paanika vähendamise tehnikad).
- Uneuuringute hindamine.
- Isiksuse uuringu planeerimine ja selle läbiviimine (SNAP test ja IPDE intervjuu).

Unealane teekond sai alguse 2006. aastal, kui olin 21-aastane. Õppisin teisel kursusel psühholoogiat ja alustasin ka kohe tööd Tartu Psühhiaatrikliinikus unekeskuse osakonnas – seega olen ühtekokku olnud selle alaga seotud ligi 14 aastat. Haiglas omandasin unetehnoloogi praktilised oskused ja 2016. aastal sain unetehnoloogi kutse Euroopa Unemeditsiini komisjonilt. NB! Unetehnoloog vaatab ja hindab uneuuringuid (polüsomnograafii, polügraafii jne), seejärel teeb ta uuringust kokkuvõtte ja saadab tulemused unearstile, kes teeb selle põhjal raviplaani. Minu unetasele haridusele lisandus veel Tartu Ülikooli magistrkraad psühholoogias ja mitmed õpingud psühhoteraapiate alal. Olen läbinud kognitiiv-käitumisteraapia ja skeemiteraapia põhiväljaõpped. Unetute nõustamisega alustasin juba haiglas töötades. Viimased neli aastat on vastuvõtudele lisandunud meeleoluhäire ja isikuhäire all kannatavate kliendid. Viimastel aastatel olen end pühendanud ka noorte emade, vastsündinute, imikute, laste ja noorukite uneprobleemidele.

RIIGIKONTROLÖR JANAR HOLM

KAJA KENK, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

18. veebruaril kohtusid VG abituriendid riigikontrolör Janar Holmiga, kes rääkis sellest, millised on tema ülesanded ja kuidas ta töötab. Ettepaneku Riigikogule, kellest võiks saada riigikontrolör ehk sõltumatu kontrolliv pool, teeb EV president. Riigikontrolöri (RK) ametiaeg kestab viis aastat.

Esimene EW riigikontrolör oli Aleksander Oinas (1887 Tartu – 1942 Ussollag, Permi oblast) ja viimane Karl Johannes Soonpää (1929–1940). Riigikontrolör andis oma 90. aastapäevaks välja raamatu „Faatum“, mis sisaldab Karl Soonpää päevikumaterjale (1939–1940), poliitilisi, diplomaatilisi ja sõjanduslaseid dokumente, artikleid, kirju, allikmaterjale ja fotosid. Taasiseseisvunud Eestis on RK ametit pidanud Hindrek-Peeter

Meri (1990–1997), Juhan Parts (1998–2002), Mihkel Oviir (2002–2013), Alar Karis (2013–2018); Janar Holm andis ametivande 9. aprillil 2018.

Riigikontrolör on sõltumatu asutus, kelle ülesanne on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ning mida selle eest pakkunud. Riigikontrolör on riigi audiitor (audit on süstemaatiline, dokumenteeritud ja objektiivne materjalide kogumine ja hindamine), kes vaatab, kas avaliku sektori raha on kasutatud tulemuslikult (säästlikult, tõhusalt ja mõjusalt) ning õiguspäraselt.

Riigikontrolöri juhivad laia valitustega riigikontrolör, kes jälgib raha kasutamist, seaduste täitmist – tal on vaba voli otsustada, keda/mida kontrollida. Riigikontrolörile ei saa anda kohustuslikke auditeerimisülesandeid; tal on laialdased õigused institutsiooni kujundamisel; ta avalikustab oma töö tulemused. Praegu on teravdatud tähelepanu all mets ja raudteetransport. Eesti riigikontrolör võib oma ülesannetesse kuuluvais asjus sõnaõigusega osa võtta valitsuse istungitest.

Riigikontrolöri „kliendid“ on Riigikogu ja avalikkus. Kuigi tehtud kriitika võib häirida nii mõndagi institutsiooni, pole taasiseseisvunud Eestis keegi üritanud RK mõjutada. Riigikontrolör toob välja probleemi, aga ei saa rakendada sundi.

RK annab Riigikogule ülevaate varade kasutamisest; hinnangu riigi majandusaruandele; vastab Riigikogu liikmete arupärimistele, nt esitas Isamaa küsimuse kiirtestide hankimise kohta (need on maksma läinud u viis miljonit eurot). Auditeerida saab nii ministreid, kohalikke omavalitsusi, ettevõtteid, kus riigil on enamusosalus (nt Eesti Energia), või ettevõtteid, kes on saanud suures mahus laenu. RK andis ka ülevaate sellest, millised on olnud viimase kolme aasta olulisemad teemad: 2019. aasta prioriteet oli meie e-riik; 2020. aastal keskenduti esmatahtsate avalike teenuste tulevikule (5–10 aasta jooksul jõuab pensioniikka suur osa õpetajaid ja perearste – Võru perearstidest 68%; politseinikke napib); 2021. aastal tegeleti koroonakriisi õppetundidega.

I õppetund. Kriisideks valmistumine nõuab reaalseid tegevusi – varude jõukohast soetamist ja reageerimisvõimekuse loomist.

II õppetund. Järjest uute haiguspuhangute tingimustes peavad valitsuse ja riigiasutuste ülesanded olema selged ning sõnumid inimestele arusaadavad.

III õppetund. Vaksineerimisest sõltuvad elus: riik peab oskama vaksineerimise vajalikkust inimestele selgitada, looma selleks võimalused ja protsessi juhtima.

IV õppetund. Ettevõtete toetamine kriisis peab olema kiire, põhjendatud ja läbipaistev sõltumata ministrist või ministeeriumist, kes n-ö jagab raha.

V õppetund. Kriisi mõju KOV-idele on oluline prognoosida, kuid toetusraha tuleks maksta iga omavalitsuse abivajadust arvestades.

RK vastas ka küsimustele.

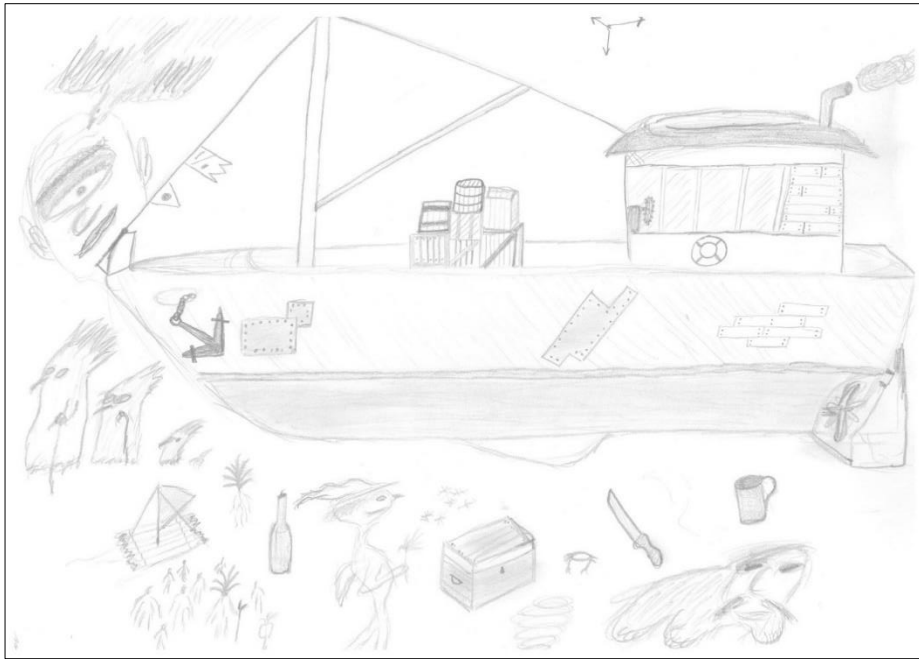
- Kes kontrollib kontrollijat? Eraaudiitor, kelle valib Riigikogu rahanduskomisjon.
- Kuidas valitus seestpoolt paistab? Parem kui väljastpoolt – muidu ei peaks pingele vastu.
- Kuidas karistada saab, kui ei täida RK soovitusi? RK pole karistaja, tema osundab puudustele, soovitab, räägib.
- Mis oleks näide RK konkreetsest meeldetuletusest? Riigieelarve – sellest ei ole enam võimalik aru saada. Sellega annab tegelikult Riigikogu võimu ära, sest ei saa aru, millele vabariigi valitsus raha kulutab.

MART PARIND

MARLEEN MANDEL, 12H

Kolmapäeval, 9. veebruaril käis 12. klassidele esinemas Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi vilistlane, advokaat Mart Parind. Pärast abituriumi läks ta Tallinna Ülikooli õigusteadust õppima. Riigihangete vaidlustuskomisjoni liikmeks sai ta juhuse läbi. Lektor sõnas muheledes, et sai nii noorelt komisjoni liikmeks suuresti tänu habemele, mis ta vanemaks tegi.

Kohtumine Mart Parindiga oli väga huvitav ja tore: ta ei pidanud maha pikka loengut, vaid kaasas ka meid, abituriente, oma mõtteharjutustesse, korraldades mitu erinevat harjutust, nii filosoofilisi kui ka kohtuniku vaatepunktist lähtuvaid.

Uku Freibergi (12L) nägemus kohtumisest Mart Parindiga

Esimene mõttemäng oli klassikaline rongiharjutus, kus inimesel, kes on rongijuht, on valida, kas sõita üle viiest võõrast või ühest tuttavast. Sarnane harjutus oli ka arsti vaatepunktist, kus tuli valida, kas ravida ennem viis haiget või üks kriitilises seisundis patsient. Filosoofilistest harjutustest kõige ebameeldiv oli valik, kas tappa narkoosi all olev noormees, kelle organid saavad päästa viis patsienti. Meie seas olid esindatud mõlemad pooled – üks tapaks viis ja teine ainult ühe.

Lisaks tahtis ta teada meie arvamust The Queen *n/s*. Dudley kaasuse kohta. Aastal 1884 vajus põhja üks laev, millel oli neli töölisi. Kõik neli jõudsid õigel ajal päästepaadini. Aja möödudes merel hakkas kõige noorem koomasse langema. Kolm vanemat meest otsustasid noore tappa, et nad ise saaksid ellu jääda. Kui nad olid noore ära tapnud, päästeti nad kolme päeva pärast. Siit tuli küsimus, kas äärmine vajadus õigustab mõrva. Ka siin jagunes publik kaheks.

Mart Parindi arvates peavad kõik õigusteadust mingilgi tasemel hoomama, kuna õigusteadus võimaldab maailmast aru saada. Oma mõtte selgitamiseks tõi ta näite oma varastest

üliskooliaastatest, kui ta rentis korterit ning läks üürileandjaga vähe pahuksisse, nimelt räägiti neile ühes loengus üürist ja üürilepingutest. Ta sai teada, et tema üürileandja on temalt rohkem raha küsinud, kui vaja oli. Uued teadmised tulid kasuks, kui ta läks oma üürilepinguga kohtusse, kus ta ennast ise kaitses ning võitis kohtulahingu.

Hanna-Reet Ruul, Sippie Guth, Kristofer Järvelaht ja Rahel Ariel Kaur.

Kooli aulas kõlasid laulud, luule ja räpp. Enamasti rääkisid lood noorte loovisikute mõtetest. Enne etteastet rääkisid kõik vilistlased oma kogemustest karjäärivalikul ja armastusest muusika vastu. Nii tore oli tõdeda, et meie vilistlaste seas on nii palju andekaid noori, kes said laulupisiku gümnaasiumist ja tegelevad sellega ka peale gümnaasiumi, kes rohkem, kes vähem. Oli näha, et esinejad tundsid ennast oma kooli laval mõnusalt ja koduselt.

Esimesena asutus lavale Hanna-Reet Ruul, kes lõpetas 2019. aastal ja asus edasi õppima Viljandi Kultuuriakadeemiasse muusikat. Praeguseks on ta asunud oma ansambli Ööt, nende esituses kuuleb pärimusmuusika stiilis lugusid, mõned neist on ta ise kirjutatud. Tema ansambelis kuuleb mängimas kitarr, sopran-saksofoni. Ööt esitas kaks lugu: „Esä talo“ ja „Millest mõtled?“.

Teisena astus lavale Mirjam Leesalu, kes asus edasi õppima Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiasse. Tema esituses kõlanud „Ave Mariat“ kuulates tekkis väga tugev emotsioon. Milline hääl võib ühel noorel tüdrukul olla! See oli võimas!

Kolmandana astusid lavale Rahel Ariel Kaur ja Kristofer Järvelaht. Rahel Ariel õpib Tartu Ülikoolis kirjandust ja kultuuri. Kristofer õpib Tallinna majanduskoolis ärijuhtimist. Nende ühiseks kireks on luuletuste ja riimide kirjutamine. Nende esitus oli väga omapärane: nad tulid lavale kahe tooli ja prügikastiga. Väga põnev oli kuulata nende kahekõnet, kus luulevormi kaudu jõudis kuulajateni nende lugu ja mõttemaailm. Mis öeldud sai, see lendas prügikasti. Minule väga meeldis!

Neljandana asus lavale Sippie Guth, kes lõpetas Võru Gümnaasiumi 2020. aastal ja asus edasi õppima Heino Elleri muusikakooli klassikalist laulu, kuid ta sai peagi aru, et see ei ole tema tee, ning läks Tartu Ülikooli õppima hispaania keelt ja kirjandust.

Kaari Kattai esines koos Johan Randvere, kes mängis saksofoni, Silja Otsari, kes mängis klaverit, ja Hellika Otsariga, kes mängis trumme. Kaari Kattai läks peale gümnaasiumi õppima Eesti Muusika- ja Kunstiakadeemiasse muusikapedagoogikat. Nüüd

MUUSIKALINE KOHTUMINE VILISTLASTEGA

GERDA MICHELSON, 11L

Kontsert toimus 1. aprillil 2022. aastal kell 14.40 Võru Gümnaasiumi aulas. Külla olid seekord tulnud Andreas Pall, Jürgen Järvpöld, Mirjam Leesalu, Kaari Kattai, Raina Luht,

on ta Võru muusikakoolis õpetaja. Temast on saanud muusik, kes mängib klaverit ja viiulit, on ka dirigent.

Järgmiseks astusid lavale Raina Luht, Kaari Kattai, Hanna-Reet Ruul ehk ansambel „Reha“, nende esituses kõlas lugu „Õnn ja arm“. Väga põnev oli kuulata mitmehälset lugu, mis kõlas väga hästi kokku. Raina Luht esitas üksinda Adeli lugu. Raina lõpetas Võru Gümnaasiumi 2018. aastal ja asus Viljandi Kultuuriakadeemiasse õppima kultuurikorraldust, kuid hiljem vahetas eriala ning hakkas õppima koolimuusikat, et saada muusikaõpetajaks.

Järgmisena tuli lavale duo Raina ja Andreas, kes rääkisid lugusid enda kooliajast, kui nad käisid kahekesi erinevatel üritustel esinemas. Suur rõõm oli kuulda, et neil oli juba kooliajal hea klapp ja nad said ennast proovile panna rahva ees esinedes. Andreas Pall lõpetas gümnaasiumi 2017. aastal. Edasine elutee viis teda Viljandi Kultuuriakadeemiasse, kuid see ei sobinud talle. Hiljem asus Andreas Tallinnasse ja mängib kitarr.

Minule meeldis kõige rohkem Kristoferi ja Rahel Arieli esinemine, see oli väga naljakas ja põnevalt üles ehitatud ning laulu sisse olid lähedasti pandud Võru Gümnaasiumi õpetajad. Kõige rohkem üllatas mind Mirjam Leesalu esitus – see oli nii võimas, et kananahk tuli ihule. Igati väärt kuulamine.

Vilistlaste emotsioonidest oli näha nende laulude mõtet ja sisu, mis oli kaasahaarav ja mõnus. Kontserdil esitatud laulud olid omamoodi – kõik laulsid erinevas muusikastiilis. Minule meeldis väga see, kui ausalt ja siiralt nad rääkisid. Kõrvu jäi lause „Ära

karda eksida suunavalikuga, alati saab eriala pooleli jätta ja uut proovida, tuleb katsetada ja õppida seda, mis sulle endale meeldib“. Kummardus vilistlastele, nad teevad kõik õiget asja ja see sobib neile.

EESTI PANGA PRESIDENT MADIS MÜLLER

KAJA KENK, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

21. jaanuaril käis VG abiturientidega kohtumas Eesti Panga president Madis Müller, kes rääkis keskpanga (KP) rollist majanduses: millega KP tegeleb, kuidas teenib ühiskonda. Maailma vanim keskpank asub Rootsis (1656); Eesti Pank (EP), riigi rahaasjade keskus, asutati 1919. aastal. Selle esmane ülesanne on tagada riigi finantsüsteemi stabiilsus, st tegeleda majandusprognoside, uuringute ja statistikaga, olla valitsuse nõuandja majanduspoliitika osas, tagada maksed ja sularaharinglus, hoida EV välisvaluutareservi. EP investeerimisportfelli maht on umbes 1,5 miljardit eurot.

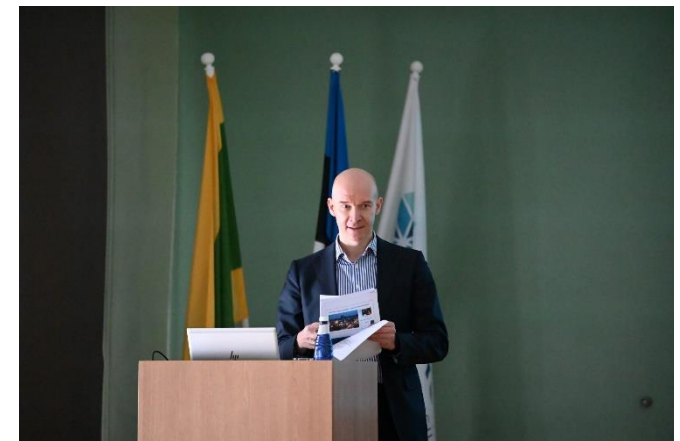
M. Müller rääkis sellisest praegu väga aktuaalsest teemast nagu hinnatõus. Selgus, et mõistlik hinnatõus on u 2%, meil on see praegu väga hüplik, kuna sõltub mujal maailmas toimuvast (nt novembris 2021 oli u 8%). Kiire hinnatõusu taga on elektrihinna (börsihind) ja maailmaturu toiduhinna tõus. Püsivama inflatsiooni põhjustaks nn inflatsiooni-palga spiraali teke, leebe pikaajaline eelarvepoliitika ja samalaadne rahapoliitika. Ohtlik on aga ka hinnalangus (deflatsioon), sest tekib tootmislangus. Hinnatõus vähendab ostujõudu. Oluline on, kuidas riik sellises olukorras käitub – inflatsioonile ei tohi hoogu anda.

Keskpanga voli on muuta intressimäära, et mõjutada laenu ja seeläbi tarbimise mahtu. Eesti kuulub euroalasse, kus on üks keskpank ja üks (ühtne) poliitika. Euroopa Keskpank jälgib majanduse seisut euroalal tervikuna (hinnates selle seisut iga kuue nädala järel), iga liikmesriigi keskpanga juhil on kaasarääkimisel võrdne hääl (Eesti osalus on küll vaid 0,2%, aga EP juhi arvamusel on võrdne kaal suurte KP-de juhtidega). KP ülesanne on tagada finantsstabiilsus, so esitada regulatsioonid kommertsbankadele, tehes kaks korda aastas stabiilsusanalüüsi, mille järgi on praegu Eesti panganduses olukord hea. Kinnisvarahindade tõusu tõttu suureneb laenu võtmine, see

tähendab laenukoormuse kiiret kasvu. Sõltumise osas lähiriikide arengutest, kuna meil on ju Rootsi pangad.

KP annab ka raha ringluse, näiteks 2-euroste müntide kujunduse taga on püüd hoida au sees eesti kultuuri. Probleemiks on saanud 1-2-sendised, mis on üsna kasutud/üleliigsed, aga neid on ringluses 40 tonni ja keeruline ka taaskasutada, kuna sisaldavad vaske ja niklit. Eesti Panga rahaauto näeb välja selline nagu kultusfilmis „Küired ja vihased“.

Täiesti õigustatult tekkis kuulajatel küsimus, mis sularahast üldse saab. M. Mülleri sõnutsi on ikkagi kasulik hoida kodus mingi sularahavaru juhuks, kui tekib IT-süsteemide tõrge või elektrikatkestus või mõni muu kriis, nt kas või sõjaolukord. EP peab tagama raha kättesaadavuse igas olukorras. Juttu tuli sellestki, mida KP arvab *bitcoin*’ist. Lektor avas publikule esmalt raha mõiste: a) arveldusühik; b) stabiilse väärtusega sujuv maksevahend. *Bitcoin*’i hind kõigub (nt kaupade hinnad tõusevad ja langevad), aga sel tehnoloogial on tulevikku. KP algatas „digieuro“ loomise projekti, uudised on tulemas ja digieuro võiks kasutusele tulla 3-4-5 aasta pärast. Küsimusele, miks on KP-s hea töötada, vastas M. Müller, et töö on huvitav ja kolleegid on toredad. Ta soovitas abiturientidel õppida reaalseid (matemaatika-füüsikat), osaleda olümpiaadidel, omandada majandusharidus.

Panga president korraldas kuulajatele väikese viktoriini Kahootis, nt kui kiire oli hinnatõus Eestis (2021. aasta keskmine u 4,4%); keda/mida on kujutatud viimase Eesti 2-eurose müntide tagaküljel (hunt). I koha saavutas Põlva Gümnaasiumi abiturient,

II koha Andreas Parksepp (12H), III koha Kristina Dellmann (12R).

Loengu lõpus oli võimalik esitada M. Müllerile lisaküsimusi, mille vastustest saime teada, et majanduskriisini on ehk paar aastat veel aega; kui majandus ei huvita, siis võiks ikkagi üritada ajakirjanduse vahendusel sotti saada, mis ümberringi toimub, nt jälgida, millesse tasuks investeerida; igal juhul tuleks säästa (nt III sammu annab võimaluse hoida kokku tulumaksu arvelt); II samba raha väljavõtmine pole arukas käik, kuna pensionipõlves võib selle tõttu sattuda rahalistesse raskustesse; käibelt maha võetud raha läks taaskasutusse (nt Räpina paberivabrikus kasutati purustatud massi); 500-eurose suur nimiväärtus ahvatleb rahavõltsijaid (tasub ära); KP hoones on hoiul 4 miljardit eurot (võrdluseks, meie riigieelarve on aastal 2022 rohkem kui 13 miljardit eurot).

SANDER LOITE

SANDER SAAR, 11R

Esmaspäeval, 17. jaanuaril 2022 käis Võru Gümnaasiumil külas Sander Loite, kes rääkis lühidalt enda elust, töökogemustest ja hobidest, mainides ka põnevaid fakte loodusest. Enamik ajast tunneb teda ETV-s jooksva loodussaate „Osoon“ saatejuhina, kuid lisaks töötab ta ka teise saatega – „Kaduva maailma lävel“, mis räägib Eestimaa looduse ohustatud liikidest. Muidugi on ta ka üldine loodusesõber. Armastus looduse vastu algas juba väikesest peast ning suurimaks huviks sai ja jäi kõik, mis on mereeluga seotud. Muidugi, huvist leivaametini läks üksjagu aega.

Tartu Ülikoolis õpinguid alustades polnud ta veel kindel, kas tahaks oma huvi muuta elukutseks või mitte, seega kandideeris ta nii arsti- (hambaarst) kui ka loodusteaduskonda (bioloog). Mõlemasse võeti ta vastu, aga bioloogia pakkus rohkem huvi. Lõpptulemus – magistriraad ning töökoht ERR-is. Täiendanud on ta ennast Londonis Imperial College'is teaduskommunikatsiooni vallas, et lihvida oma oskusi toimetaja ja saatejuhina.

Lisaks oma kujunemisloole rääkis Sander Loite ka põnevatest kogemustest, nt kohtumisest karja seitsmetonniste elevantidega, milline tunne on olla viimase isase põhja valge-ninasarvikuga ühes aedikus („Osooni“ võttemeeskond käis Kesk-Keenias ning filmis 45-aastast Sudani) ning viibida Eestis pesitsevate lindude ja loomade keskel. Mainimata ei jäänud ka saadete valmimisprotsess ning hovid, nt jalgpall ja korvpall (juttu polnud sellest, et külaline on aktiivselt tegelenud muusikaga, olnud Slide-Fifty laulja ja bassimängija ning osalenud rühmitusega „DISKO 4000“ võistlusel Eesti Laul 2010). S. Loite toonitas, et loodus on kõik, mis on inimeste ümber, ning seda tuleks ka hoida. Külaline polnud nende killast, kes kutsuvad teisi üles loodussäästlikkusele, vaid ta elab ise nende põhimõtete järgi: sorteerib prügi, jälgib toidukorvi, et vältida toidu raiskamist, ning mõtleb üleüldiselt loodusele.

Loeng andis õpilastele aimu bioloogi, saatejuhi ja toimetaja elust ja elukäigust ning tuletas meelde, kui tähtis on loodus ja miks sellega tuleb arvestada.

SANDER SUUR, 11R

10.-11. klasside õpilastel oli äge kohtumine loodushuvilise ja -saate „Osoon“ saatejuhi Sander Loitega, kes rääkis sellest, kuidas loodus on tema jaoks kõik. Seda sellepärast, et loodusega on seotud ka paljud meie igapäevased tegemised ja hovid. Saatejuhi amet sai alguse n-õ vabatahtlikutööst: ühe saate läbiviimisest, mis hakkas talle meeldima. Vabal ajal meeldib Loitele teha sporti, vaadata filme, käia Võrumaa metsades matkamas; ta mainis ka, et on suur jalgpallifänn. Kui see räägitud, oli meil võimalus näha kahte tema loodussaadet. Esimene oli põhja valge-ninasarviku kohta. Tegemist on peaaegu kolm tonni kaaluva ninasarvikuga, kes on salaküttide tõttu väljasuremisohus, kuna hiina meditsiinis on ninasarviku sarvel oluline koht. Teises saates oli närvekõditav kogemus elevantidega, kellest ta seisis paarikümne meetri kaugusel.

Lõpus oli võimalus esitada Sander Loitele küsimusi. Näiteks, milline on tema lemmiktegevus looduses, vastuseks kõlas, et kõik, mis on seotud merega, eriti paadisõit Pärnu lahel. Küsimusele, kuidas saated valmivad, vastas ta lihtsalt, et teeb seda iga päev. Saate valmimine algab looma kohta informatsiooni väljaotsimisest, seejärel koostatakse plaan, kuidas teda eksponeerida, sest loomata ekraani vaadata on igav. Spetsialistide jutt temast võib väga sisukas ja huvitav olla, aga see pole see.

ÜLLE MADISE

MERILIN HÜTSI, 12HI

Kolmapäeval, 30. märtsil käis Võru Gümnaasiumi abituriumile esinemas Eesti Vabariigi **õiguskantsler Ülle Madise**.

Loengut alustas Madise tulevikuplaanidest rääkimisega ehk soovitas meile, kuidas ja mille alusel võiks edasist elu planeerida. Samuti rääkis ta, kuidas ise juurani jõudis, sest huvi pakkusid meditsiin, juura ja ka arhitektuur ning ehitus, kuid otsus tuli tal üpris lihtsalt – talle tohutult meeldis probleeme lahendada, seega langes valik juura kasuks. Oma jutus rõhutas Madise ka seda, et kindlasti ei tohi karta proovida, muidu ei saagi teada, mis meeldib. Seda illustreeris ta lugudega sõpradest ja nende kogemustest: kes läks hoopis rootsi keele õpetajaks psühholoogi asemel ja kes hoopiski eripedagoogiks. Ta innustas huvilisi kindlasti tulevikus töötama lastega, see on tõeliselt väärt töö – tööd on alati, sest seda on igal pool vaja, töö ise areneb ning tööga saab areneda ka inimene ise.

Õiguskantsleri töö kirjeldamist alustas Ülle Madise tähtsaima väljatoomisega ning rääkis sellest kõige ebatavalisemate ja/või huvitavate juhtumite abil. Alustuseks esitas ta järgmise küsimuse: „Kas Z-täht tuleks ära keelata?“ Esimese hooga oleks selle poolt, kuna Z-i nähakse praegu Venemaa Ukraina-vastase agressiooni sümbolina, kuid tegelikkuses on see lihtsalt täht. Selle loogika järgi peaks ära keelama kogu tähestiku – kõik tähed võivad ju midagi halba tähendada. Analoogiliseks näiteks tõi

Madise vaktsiinivastasuse, mida võrdles narkootikumide ärakeelamisega – vaktsineerimise kohustuslikuks muutmine ei pannud inimesi end rohkem vaktsineerima. Samuti oleks uimastite keelamisega: selle võib ebaseaduslikuks muuta, kuid see ei takista inimesi neid mingit moodi tarvitamast. Eeltoodu kokkuvõtteks väitis Madise, et juuras on seega kõige olulisem (vähemalt proovida) leida kesktee, sest absoluutselt kõigiga peab arvestama. Suurimaid rolle mängivad otsuste langetamisel eelkõige faktid, reeglid/seadused, loogika ja ka koostöö teiste alade inimestega – see kõik on vajalik probleemide lahendamiseks. Kuid samas rõhutas ta, et üheleegi probleemile pole kunagi ühte kindlat ja õiget lahendust.

Ülle Madise puudutas ka kliima teemat. Ta tutvustas meile loobumiskultuuri, millel oleks väga oluline inimese tekitatud saaste vähendamisel. Loobumiskultuuri eesmärk on panna inimesi tarbima vähem ehk panna neid loobuma „igasugusest tilulilust“ ja kõigest ebavajalikest, sellest, mis pole eluks otseselt vajalik. Inimene võiks keskkonna parandamise nimel loobuda veidikenegi oma liialt mugavast elustiilist.

Kuulajatele pakkusid huvi kõige kurioossemad juhtumid, millega Ülle Madise on kokku puutunud. Üks oli selline, kui välja ilmus täiesti korralik Eesti kodanik, kes väitis, et on juba 20 aastat surnud olnud ning tagasi ellu saada tal ei õnnestunud. Mees oli tolle ajani mustalt töötanud, makse polnud maksnud. Selgus, et mees oli andnud tol ajal ametnikule vana passi, seejärel kuulutas ametnik mehe surnuks. Kuid ka kohtusse minek läks luhta, sest mees suunati tasuta õigusbüroosse ning ka seal vormistati paberid valesi. Kohtus oli kohtunik need tagasi lükanud ning samuti väitnud, et tema ees seisev mees on tõesti surnud. Peale tükk aega pusimist ja mitut kohtuskäiku saadi mees lõpuks tagasi ellu. Seejuures pidi Madise tõdema, et kuigi ta ise ülikoolis õpetamise käigus on õpilastele rääkinud, kui turvaline ja usaldusväärne Eesti õigussüsteem on, võib tööpoolest esineda ka sellisel tasemel valesi läinud juhtumeid.

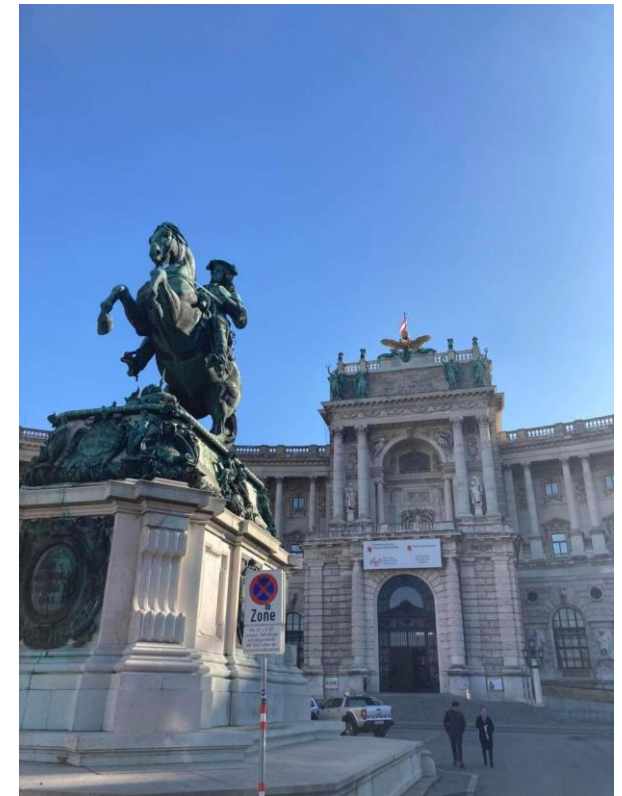
Loengu lõpus tutvustas Ülle Madise oma igapäevatööd. Õiguskantslerina tegeleb ta põhiliselt siiski selguse tagaajamisega: toob välja vastuolud põhiseadusega ning selgitab inimestele riiki ja reegleid. See on vaid 10% tema tööst. Küsimusele „Kuidas jätkub kannatust selleks tööks?“ kõlas vastus: „Lihtsalt peab jätkuma!“

KÄIGUD

VIINI-REIS

HENDRIK ANDREJEV, 11L

Doonau jõe kaldal asuv kultuurimetropol Viin on koduks ligikaudu kahele miljonile elanikule ja Vikipeedia andmetel külastab linna ligikaudu seitse miljonit turisti aastas. See on linn, kus nauditakse head toitu, muusikat ja teatrit. Soov külastada mõnda pika kultuuriloo Euroopa linna on kaua olnud minu unistus ja 25. jaanuaril sai see teoks. Reisikaaslaseks palusin vanema õe, kes samuti polnud varem Viinis käinud, kuid tunneb huvi saksakeelsete maade ja germaani kultuuri vastu.

Esimese mulje Viini linnast saime, kui võtsime ette jalutuskäigu rongijaamast hotelli, mis asus umbes viie kilomeetri kaugusel. Esimese päeva õhtul tutvusime hotelli ümbruse, kohaliku elu ja

inimestega. Teisel päeval ostime 72-tunnise metrookaardi, mis võimaldas meil piiramatult liigelda erinevates Viini paikades. Nii sattusime suvalise metrooliini lõpp-peatusesse sõites ühte vaiksesse piirkonda, mis asus kesklinnast umbes 17 kilomeetri kaugusel. Sealt avanes ilus vaade Alpidele, sõime kohalikust kaubanduskeskusest ostetud sõõrikuid ja nautisime loodust ning päikeselist ilma, mis saatis meid kogu reisi jooksul.

Kolmandal päeval tutvusime lähemalt Viini kesklinnaga ehk külastasime tuntumaid vaatamisväärsusi. Kustumatu mulje jättis meile mõlemale uusrenessansi stiilis hiiglaslik Viini ooperimaja, mis avati aastal 1869 austria helilooja Wolfgang Amadeus Mozarti ooperiga „Don Giovanni“. Vanalinnas võis näha Mozarti-nimelisi käsitöö- ja suveniiripoode, kus sai osta Mozarti pildiga maiustusi ning meeneid. Teine muljetavaldav ehitis, mida vaatamas käisime, oli vanalinnas asuv romaani ja gooti stiilis ehitatud Püha Stefaniuse katedraal. Lisaks käisime vaatamas ajaloolist Hofburgi, mis on 13. sajandil ehitatud hiiglaslik hoonekompleks, Habsburgide dünastia liikmete talveresidents, ja aastast 1946 Austria presidendi ametlik residents.

Tutvusime ka teiste tähelepanuväärsete ehitistega, nagu raadimaja ja Schönbrunni palee, mis oli eelmainitud dünastia suveresidents. Reisi jooksul külastasime erinevaid muuseume, neist tuntuimad on loodus- ja kunstiajaloo muuseum Maria-Therese platsil. Oluliseks teejuhiks meie reisel kujunes internetiartikkel, kus olid kirjas Viini kõige populaarsemad paigad.

Neljanda päeva õhtul läksime uuesti Viini vanalinna, nägime rohkem sealset ööelu ja õhtustasime kohalikus pitsarestoranis. Viimasel päeval tuli juba hommikul asjad kokku pakkida ja Viiniga hüvasti jätta. Reisimine sellisesse ajaloolisesse linna nagu Viin teeb ajas rändamise võimalikuks. Valides reisisihtkohaks mõnd Euroopa linna, soovitan kindlasti Viini minna.

ÕPILASFIRMADE LAAT TALLINNAS

ROBIN TRUUP, 11R

12. veebruaril 2022. aastal toimus Tallinnas Kristiine keskuses õpilasfirmade laad, kuhu olid kohale tulnud mitmete koolide omanäolised õpilasfirmad. Laadalt leitavate toodete valik ulatus seinast seinast: keskkonnasõbralikest ehetest nutikate tehnoloogiliste lahendusteni ning maitstvatest snäkkidest tervislিকে jookideni.

Meie koolist olid esindatud üheksa õpilasfirmat: Juhtmik toodab kasevineerist juhtmete organiseerijaid, Tii teeb omapärase disainiga teepakke, Limpisik valmistab vaarika-sidrunimaitselisi õrnalt gaseeritud limonaade, Rivers käsitööna tehtud kalastuslante, LÕKE eesmärk on sütitada õpihuvi lihtsa ja kiire

kaardimänguga, Mõte toodab motivatsioonimärkmikke, Carvax müüb autosalongi puhastuskomplekte, Caffer pakub kvaliteetsetest kohviubadest jahvatatud maitsega kohvikotikesi ning Rbake korduvkasutatavat küpsetuspaberit. Meie õpilasfirmade tegevusel hoidis silma peal Võru Gümnaasiumi koolielu korraldaja ja ühtlasi ka õpilasfirmade juhendaja Maivi Liiskmann.

Laat algas kell 10, mistõttu starditi Võrust juba kell 5.30. Kohale jõudes pidid firmad end registreerima ning siis saadi teada oma müügiplatsi number. Seejärel hakkasid õpilasfirmad müügiplatse valmis seadma. Tallinnas toimunud laat erines varasematest, sest firmadel oli võimalik kasutada kahte valget seina küllastajate tähelepanu võitmiseks. Põhiliselt kaunistati seinad plakatite või firma nimega, kuid paljud õpilasfirmad jätsid selle võimaluse kasutamata. Samuti toimus laad paralleelselt ka Rocca al Mare keskuses, kus meie kooli õpilasfirmasid polnud. Peale küllastajate käisid bokside juures ka žürii liikmed, kes valisid välja laada säravaimad müüjad ja parimad tooted. Firmad pidid oma tooteid tutvustama ja selgitama nende vajalikkust. Tööpäev lõppes pärast nelja tunni pikkust müüki, pakkisime asjad ning tegime boksid korda, et õhtul saaksid uued õpilasfirmad oma tooteid ja müügiostusi näitama tulla.

Meie õpilasfirmad on jälle kogemuse võrra rikkamad. Firmadele tehti põnevaid koostööpakkumisi, kuid hiljem selgus, et oodatud müügitulu jäi paljudel Tallinnas saamata. Keskuse küllastajate seas oli vähe neid, kellel oli aega ja tahtmist süveneda õpilasfirmade ideedesse ning nende arengut ka rahaliselt toetada. Kasum oli küll kehv, kuid päris nulliringi ei jäänud meist süiski keegi. Laad andis hea võimaluse parandada õpilaste müügiostusi ning leida mõtteid, kuidas oma toodet veelgi efektiivsemaks ja paremaks muuta.

MEELDEJÄÄV EESTI VABARIIGI 104. AASTAPÄEV

TAIR LINNAS, 10L

Tagasi Kooli programmi „Mitu meest ja naist on vaja Eesti kaitsmiseks?“ jooksul oli võimalus kandideerida kaitsevägejuhataja Martin Heremi töövarjuks. Selleks tuli saata küsimus, mis puudutaks teemat „Mida sooviksin Eesti

riigikaitsest teada?“. Esitasin küsimuse ning õnn naeratas: mind valiti 350 noore hulgast välja, seega sain haruldase võimaluse pidada Eesti Vabariigi sünnipäeva 24. veebruaril Tallinnas, olles Eesti kaitseväge juhataja M. Heremi tööväri.

23. veebruari hilisõhtul oli võimalus vaadata Eesti Vabariigi 104. aastapäeva paraadi peaproovi. 24. veebruaril algas päev lipu heiskamisega Pikka Hermanni torni. Peale seda suundusime Kaitseliidu Peastaapi, kus kohtusin Eesti Vabariigi presidendi Alar Karise, Kaitseliidu ülema Riho Ühtegiga ja USA kindraliga. Presidendiga sain ka vestelda.

Töövärjana osalesin videosillas, kus Eesti Vabariigi president ja Kaitseväge juhataja õnnitlesid Eesti Vabariigi aastapäeval kõiki Eesti sõdureid, kes viibisid missioonidel. Pärast seda suundusime Vabaduse väljakule Vabadussõja võidusamba juurde pargade asetamise tseremoniale, kus vestlesin ka kultuuriministri Tiit Terikuga.

Pärast pargade asetamist suundusime kaitseministeeriumisse, kus kohtusin kaitseminister Kalle Laanetiga ja saime pikalt vestelda olukorrast riigis. Saime osaleda ka pressikonverentsil. Pärast pressikonverentsi suundusime Eesti Vabariigi 104. aastapäeva paraadile ning hiljem Toompeale, kus Raivo E. Tamm tegi meile ekskursiooni, tutvustades parlamendihoonet ja rääkides ajaloo. Kohtusime ka Riigikogu esimehe Jüri Ratasega.

ERASMUS+ „FREEDOM NEEDS HERSTORY“

BIBILY CASSIDY ILVES, MAIBEL KIPASTO, ERIKA PRIHODKO JA TEREK SKUIN, 11H

Hispaanias

Erasmus+ projekti „Freedom needs HerStory“ kolmas kohtumine oli 28. märtsist 1. aprillini 2022 Murcia's Kagu-Hispaanias. Kandev teema oli „The struggle for myth, symbols, rituals“.

Meid võttis vastu IES Sabrina Mora Roldanist Murcia autonoomses piirkonnas. Kooli üks kandvaid motosid on „Education is the passport to the future, tomorrow belongs to those who are preparing for it today“ (A. Einstein). Koolis oli 789 õpilast ja 78 õpetajat.

Sabrina Mora kooli vapp ja peahoone. Foto Sabrina Mora kooli kodulehelt

Meie teema oli **Hispaania kodusõda (1936–1939)**. Hispaania Maroko ja mitme Hispaania linna garnisonid alustasid mässuga Rahvarinde valitsuse vastu. Sellest kujunes konflikt parempoolsete natsionalistide ja vasakpoolsete vabariiklaste ühisrindade vahel. Natsionalistide toetasid Itaalia, Saksamaa ja Portugal ning vasakpoolseid, kelle hulgas oli tsentriste, kommuniste, anarhiste, toetas NSV Liit valikulisel (neid, kes

toetasid tingimusteta Stalini poliitikat) ja vabatahtlikud demokraatlikest lääneriikidest. Kodusõja kaotuste üle vaieldakse siiani, kas 300 000–1 000 000 inimest. Neid, kelle saatus on siiani teadmata, on palju. Sõjast tulid võitjana välja natsionalistid. Francisco Franco kehtestas 1939. aastal diktatuuri, mis kestis tema surmani 1975. aastal.

Iga kool valmistas ette esitluse, mille teema oli „**The struggle for myth, symbols, rituals**“. Oma esitluses tutvustasime teistele projektis osalenutele Eesti sümbolikat ja selle ajalugu. Rääkisime trikoloori kasutuselevõtust, Eesti lipu loost okupatsiooni ajal ning rahvuslike sümbolite tähtsusest rahvale ja riigile. Juttu tuli ka muust Eestiga seonduvast, sh laulu- ja tantsupeost, kuid ettekande kulminatsiooniks oli viktoriin, kus õigesti vastanud said maitsta ehedat Eesti šokolaadi. Publikult küsiti rahvuslindu, -looma, -kivi, -kala, -liblikat ja -lille.

Projekti raames külastasime kohalikku linnavalitsust, kus kohtusime sealsete linnaametnikega.

Hispaaniat esindava kooli õpilased tegid meile tuuri ka oma koolimajas. Hiljem ise kooli peal ekseldes sattusime kogemata kehalise kasvatus tundi, kus julgemad meist löid kaasa rahvastepallis.

Projektirahvas Murcia keskvaljakul (Plaza de las Flores). Foto Paderborni Friedrich-Spee kooli kodulehelt

Järgneval päeval pandi proovile meie suhtlusoskus, kohanemine ja tümitöö, kui pidime lahendama mõistatusi. Põnev oli vaadata, kuidas eri rahvusest inimesed nägid sama asja väga erineva nurga alt ning üheskoos mõeldi välja uuenduslike lahendusi. Detektiivitöö järel suundusime tutvuma Murcia linna vaatamisväärsuste ja ajalooa. See on vana, 825. aastal mauride rajatud linn, mille kuningas Alfonso X liitis Hispaaniaga 13. sajandil.

Põnevamateks kohtadeks güdiga tuuril olid katedraal (Catedral de Santa María), kuninglik kasiino (El Real Casino), Palacio Almundi, Plaza de las Flores, Episcopal Palace (piiskopipalee), Ayuntamiento de Murcia (linnavalitsus), Edificio Moneo ja keskaegne linnamüür.

Murcia Püha Maarja katedraal (Catedral de Santa María), mille lugu algab 13. sajandist

Murcia kuninglik kasiino (El Real Casino de Murcia), mis ehitati 19. saj keskel. Foto autor B. C. Ilves, 2022. **Almundi loss** (Palacio del Almundi), mille lugu on kirju – viljahoidlast esindusliku kohtumajani. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Cartagena diötsese piiskopi residents ja vapp kardinal Beluga väljakul Murcias. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Linnavalitsuse hoone (Ayuntamiento de Murcia). Foto autor B. C. Ilves, 2022

Murcia regioonis asub veel üks ajalooliselt oluline linn – Cartagena, mida meil ka õnnestus ise vaatamas käia. Linn oli Hispaania kodusõja ajal vabariiklaste mereväebaas ja üks peamisi pommitamise sihtmärke.

Jalutasime Remediose kalmistul. Nägime sealset kalmistukultuuri, mis erineb meie omast. Kalmistul on demokraatide leeris võidelnute (Franco režiimi ohvrite) mälestustahvlid väga pikkade nimekirjadega ja see on alles avalikustamise algus. See on praegu valus teema.

Monumento a los Caídos por la Libertad. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Käisime Cartagena muuseumis (Civil War Shelters Museum), kus saime teada, mismoodi varjasid end ja võitlesid kodusõja ajal linna elanikud. Muuseum on rajatud varjenditesse, mis olid sügaval mäe sees. See oli võimalus ellu jääda, kui linna pommitati.

Kodusõja Varjendite Muuseumi sisevaated. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Avanes ka võimalus linnaga omal käel tutvuda ning meil õnnestus vaatamisväärsusi näha koos hispaania õpilastega, kes meid väga osavalt mööda linna ringi juhatasid. Linn on vana, rajatud 3. sajandil eKr Kartaago sõjaväe juhi eestvõtmisel. Linna lähedal olid hõbedakaevandused. Roomlased pidasid seda turvaliseks linnaks, sest kolmest küljest ümbritses linna vesi.

Cartagena **Rooma teater** (5.–1.saj eKr), mille peale rajati hiljem turg (u 3. saj pKr). Foto autor B. C. Ilves, 2022

Cartagena raekoda (Palacio Consistoria), mis ehitati 20. sajandi algul. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Viimase päeva sisustasime, matkates Manuel Bruqueta mälestusmärgini. Noormees oli Murcia ülikooli juuratudeng, kes 1936. aasta suvel selles paigas mõrvati. Seitsme meetri kõrgune monument püstitati 1970. aasta veebruaris. Monumendil on kujutatud avatud raamatuid, mis sümboliseerib Manueli üliõpilasstaatust, ning risti olevaid iket ja nooli, näidates nii noormehe kuuluvust falangistide hulka. Matk mälestusmärgini oli huvitav, sest koht oli raskesti ligipääsetav. Matkarada kulgeb läbi imekauni looduse.

Manuel Bruqueta monument. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Tee monumendi juurde. Foto autor B. C. Ilves, 2022

Projektirahvas pärast retke. Foto Paderborni Friedrich-Spee kooli kodulehelt

Õppisime, et igale rahvusele on olulised oma maa kirjanikud, muusikud ja teadlased ning nende üle ollakse uhked. Mõistsime, kui palju on olulisi inimesi maailmas ning kui vähe me teame

nende olemasolust, kui mänguna tuli pakkuda ja seletada mõnda persooni ja tema tegusid. Saime teada, kui suurt rolli mängib teistega suhtlemisel keelebarjäär. Seal olles saime ka aru, milline on kultuurierinevus Eesti ja teiste riikide vahel, näiteks hispaanlased olid alati valjud ja elavad ning meie olime nende täielikud vastandid.

Iirimaa

Kevadvaheaja veetis meie grupp projekti neljandal kohtumisel Dublinis Iirimaa 24.–29. aprillini 2022. Seekordne teema oli **“Who has ruled our country?”**.

Meie vastuvõtjaks oli St. Kilian's Deutsche Schule Dublinis. See on suur kool, kus saab alustada õpinguid 4-aastaselt ja lõpetada 18-aastaselt.

St. Kilian's Deutsche Schule vapp ja kampus. Foto kooli kodulehelt

Peateema oli Iiri vabadussõda ja kodusõda (iiri keeles *Cogadh na Saoirse*), tuntud ka kui Iiri iseseisvussõda, aastatel 1919–1921 väldanud sissisõda, milles võitlesid Iiri Vabariiki esindanud Iiri Vabariiklik Armeed (IRA) ning Briti Kroonile alluvad Briti armee ja Kuninglikud Iiri Politseijõud, lisaks viimase alla kuuluvad paramilitaarsed üksused. 1921. aasta 11. juulil jõustus vaherahu, misjärel alanud läbirääkimised viisid 6. detsembril Suurbritannia-Iirimaa lepingu allkirjastamiseni. Lepinguga korraldati ümber senine Iirimaa võimujaoitus, milles domineeris Briti valitsus: ametisse astus Iirimaa ajutine valitsus ning üleminekuperioodi järel moodustati impeeriumi koosseisus oleva dominiioonina Iiri Vaba Riik, millest jäi välja Põhja-Iirimaa, mis oli otsustanud jääda Suurbritannia ja Iirimaa Ühendkuningriigi koosseisu. Suurbritanniaga sõlmitud lepingu tingimused tekitasid iirlaste

seas poleemikat ning iseseisvust taotlenud jõudude sisetülide kulminatsioonina puhkes 1922. aasta juunis vastloodud riigis 11 kuud kestnud Iiri kodusõda, mille võitsid Vaba Riigi valitsusele lojaalsed ja lepingut pooldavad jõud.

Jõudsimme Dublinisse pühapäeva hilisõhtul ning taksosse istudes meenus, et seal sõidavad autod teisel pool teel. See ajas meid päris mitu korda segadusse, kui näiteks bussipeatusse läksime ja mõtlesime, kummal pool teed me olema peaks. Hotelli jõudes saime ka teada, et neil on teistsugused pistikupesad.

Esimesel päeval anti meile kõigile seitsmepäevased ühistranspordikaardid, millega sai sõita bussi, trammi ja ka rongiga. Üks meie lemmiktegevus Dublinis oligi ühistranspordiga sõita, sest see oli üks parimaid viise rohkem linna näha. Enamik busse olid kahekordsed, nii et üleval istudes avanes suurepärase vaade.

Hommikupoolikul olime koolis, saime veidi tutvust teha iiri muusika ja rahvatantsuga, õppisime mõne iirikeelse sõnagi selgeks.

Meile tutvustati Dun Laoghaire piirkonda, kus toimus kohtumine linnapeaga. Meie projekti peeti väga oluliseks. Iiri õpetajad ei olnud ka linnaosa juhiga varem kohtunud.

Dun Laoghaire linnaosa **raehooned**. Foto kodulehelt

Meid viidi linnaosa kultuurikeskusesse ja raamatukokku Lexicon, mis oli väga suur ja uhke.

Lexicon. Foto Lexiconi kodulehelt

Lexiconi sisevaated: palju raamatuid ja ruumi, suurepärase tingimused kõigile. Fotod Lexiconi kodulehelt

Teist päeva alustasime jalutuskäiguga O'Connelli tänavat mööda, kust jäi meelde kaks sammast:

- Daniel O'Connell (1775–1847), Iiri liider 19. sajandi I poolal, keda kutsuti ka Vabastajaks;
- Nõel e Valguse monument on suur roostevabast terasest 120 mm kõrgune tihvtitaoline monument.

O'Connelli tänava monumentid

Käisime vaatamas iiri filmi „Arracht“ („Monster“), mis räägib Iiri näljahädast ehk suurest näljahädast (iiri keeles *an Gorta Mór*). See oli nälja, haiguste, ikalduse ja massilise väljarände periood Iirimaal aastatel 1845–1852. Seda kriisi on nimetatud ka Iiri kartuliikalduseks, sest neil aastatel hävitas kartuli ringmädanik täielikult kartulisaagi, seetõttu nälgis 2/5 rahvastikust, suri ligikaudu miljon inimest ning teist sama palju emigreerus Suurbritannia saarele, Põhja-Ameerikasse ja Austraaliasse. Emigrante kohale toimetavaid laevu kutsuti rahvasuus kirstlaevadeks, kuna märkimisväärne osa inimestest suri teekonnal, millele tuli ka toidupoolis ise kaasa võtta. Iirimaa kaotas oma kaheksamiljonilisest rahvaarvust umbes neljandiku.

Seejärel vaatasime üle St Patricku katedraali, mis asutati 1191. aastal rooma-katoliku katedraalina. Praegu on see Dublini ja Glendaloughi piiskopkonna katedraal.

Katedraalis asus raagus puu, mis on pühendatud kõigile üle kogu maa ja ilma, kes on hukkunud erinevates konfliktides. Mälestusmärk avati 2014. aastal, sada aastat pärast I maailmasõja algust, selle külge kinnitatakse lootuse kirjasid (*messages of hope*).

Mälestusmärk **The Tree of Remembrance** on katedraalis sees **Meie projektirahvas** enne katedraali aiast lahkumist. Foto autor M. Salakka

Päeva lõpuks käisime Dublini kindluses, mille lugu ulatub viikingiaega ja mis oli aastail 1171–1922 Briti võimu residents.

Tänapäeval on sellest saanud poliitilise elu keskus, sest siin inaugureeritakse Iirimaa president.

Kolmandal päeval viidi meid bussiga Wicklow mägedesse, sõidu ajal oli näha ilusaid vaateid ja palju lambaid. Peatusime Glendaloughis Püha Kevini kloostri juures ja jalutasime surnuaial.

Maailised vaated bussiaknast Wicklow mägedes. Foto autor M. Salakka

Püha Kevini klooster 6. sajandist. Foto autor K. Kenk

Käisime Glencrees, rahu- ja lepituskeskuses. See on valitsusväline heategevusorganisatsioon, mille eesmärk on dialoogi ja õppimise kaudu edendada rahu ja lepitust kogukondades. Siin käivitus pärast sõda (1945–1950) operatsioon „Shamrock“, mis pakkus peavarju orvuks jäänud saksa lastele.

Glengree keskus. Foto autor K. Kenk

Õhtupoolikul esinesid kõik rühmad kodus ettevalmistatud ettekandega. Meil oli palju rääkida, sest me oleme erinevate võõrvõimude käes pikalt olnud (ristisõdijatest NSV Liiduni). Varasema kogemuse järgi teadsime, et mõistlik on pinget vähendamiseks osa ettekandest videoklipina ette valmistada. Jäime ise esitajaga rahule ja teistele meeldis ka.

Üks ägedamaid kogemusi Dublinis oli eelviimasel päeval, kui meid viidi staadionile Iiri pallimänge mängima. Alustuseks mängisime Iiri jalgpalli, millel olid hoopis teistsugused reeglid, näiteks palli visati kätega. Lõpuks anti meile kiibrid ja kirvekujulised puidust kepid ja õpetati hurlingut mängima. Hurlingut mängitakse väga väikse palliga, nii et enamiku mängust olime segaduses ja mõtlesime, kus on pall.

Projektipäeva lõpetas lõbus viktoriin, kus oli nii sisulisi küsimusi kui ka lustakaid küsimusi projekti liikmete ja osalevate koolide kohta.

Kõigil meil – nii õpetajatel kui õpilastel, kes projektis osalesid – on hea meel sisutiheda projekti ja toredate partnerite üle. Saime uusi mõtteid, erinevaid kogemusi ja palju huvitavat oma silmaga näha. Hoiame pöialt, et saaksime veel kokku selliste partneritega. See oli väga kasulik humanitaarsuuna projekt.

Bibily Cassidy, Maibel ja Erika koos projekti peakoordinaatori õpetaja Markus Bürgeriga. Erika võitis just viktoriini.

Kogu päev oli sisutihe ja emotsioone on väga raske sõnadesse panna. Oleme ülimalt õnnelikud, et meil selline võimalus avanes.

DIGIVAHENDITE KOOLITUSEL SOOMES

KRISTA KÖLLI-RAUD, haridustehnoloog

23.–27. juulil osalesin Soomes Joensuu eduKarjala koolitusorganisatsiooni poolt korraldatud Erasmus+ projekti kursusel „Digital tools: Make your distance teaching alive!“. Joensuu linn asub Põhja-Karjalas ja on tuntud kui ülikoolilinn, siin asuvad Ida-Soomes Ülikool ja Karjala Rakendusõrgkool.

Suurem osa koolitusest toimus Joensuu ühisgümnaasiumis (Joensuun yhteiskoulun lukio), nimelt digivahendite kursuse korraldaja Esa Rätty on selle kooli juht.

Esimesel koolituspäeval tutvustati meile kursuse kava, Soomet ja Soome haridussüsteemisüsteemi ja õpetati pisut Soome keelt. Huvitav oli teada saada, et Soomes on õpetajaamet noorte seas populaarne. Kõik osalejad esinesid ettekandega oma koolist/tööst. Õhtul ujumine järves, Soome saun ja õhtusöök.

Joensuun yhteiskoulun lukio

Teisel päeval pidas sama kooli inglise keele õpetaja Niina Holopainen, ekspertõpetaja, ettekande distantsõppe parimatest praktikatest, vahenditest ja keskkondadest. Niina Holopainen rõhutas mälu, motivatsiooni, tähelepanu ja emotsiooni olulisust õppimise juures. Ta meenutas distantsõppe esimesi samme 2020. a kevadel ja jagas soovitusi nii distantsõppe planeerimiseks, õppetunni struktuuri kavandamiseks kui veebikursuse disainimiseks. Niina Holopainen rõhutas õppija enesejuhtimisoskuste ja päevarutiini olulisust, õppimisoskuste olulisust, ta soovitas õpetajatel õppetunni jagada väikesteks osakesteks ja anda õpilasele info, mida õppida, kui kaua õppida ja kuidas õppida, mida õpitakse koos õpetajaga, mida rühmades ja mida üksi, kuidas saada abi või õpetajaga kontakti probleemide korral. Holopainen rõhutas ka eesmärkide püstitamise olulisust, sh õppijad peaks püstitama endale eesmärged, õppetunni struktuur peaks abistama eesmärkide täitmist. Ta pidas oluliseks ühenduse hoidmist ja koostööd distantsõppe ajal ja andis näpunäiteid õpilaste kaasamiseks ning koostöö tegemiseks virtuaalses klassiruumis.

Põhjalikumalt tutvusime Niina Holopaineni juhendamisel Thinglink-rakendusega. [ThingLink](#) on soomlaste poolt loodud rakendus, mis võimaldab teha pildid ja videod interaktiivseks, lisades neile silte/nuppe, millelt avaneb lisainfo. Lisainfoks võivad olla tekst, pilt, video, heli, küsitlus, link. Interaktiivseid Thinglinki pilte ja videoid saab jagada lingi abil ja manustada ka

teistele veebisaitidele. Põnevaks võimaluseks on siltidega varustatud 360-kraadised virtuaalsed ringkäigud. Tegu on tasulise vahendiga, millel on 30-päevane prooviperiood.

Niina Holopainen tõdes, et õpetajate digioskused on väga erinevad, aktiivsemaid õpetajaid, kes kõike uut katsetada tahavad, on nende koolis 3–4.

Esa Rätty tutvustas kooli ja näitas ka mõningaid VR-programme. Joensuu ühisgümnaasiumis õpib 711 õpilast, õpetajaid on 56, lisaks üldõppesuunale on koolis ka spordi- ja muusikaväljenduskuunide suund. Uus õppeaasta algas 11. augustil. Tunnid algavad 8:05 ja on samuti 75 min pikad nagu meil, meil on õppeaasta jaotatud kolmeks perioodiks, neil viieks, õppeperioodid lõppevad eksamite-arvestuste nädalaga. Soome haridussüsteemis kasutatakse hästi palju testimist. Meil on õpiahaldussüsteemiks Stuudium, 95% Soome koolidest kasutab õpiahaldussüsteemi Wilma. Joensuu omavalitsus annab kõigile õpilastele sülearvutid, enamik õppematerjalidest on elektroonilised ja õpilasel peab sülearvuti igal koolipäeval kaasas olema. Kooliaasta alguses teeb IT-firma väikse koolituse arvuti kasutamise kohta. Digivahendite kohta arvas koolijuht, et ega ta oskagi midagi juurde tahta, sooviks on pigem see, et õpetajatel oleks paremad oskused. Koolijuht kurvastas, et Soome PISA-testi tulemused on läinud allapoole.

Esa Rätty (keskel) klassiruumi tutvustamas

Kolmandal päeval toimus õuesõpe – mängisime Seppo-rakenduse abil loodud mängu, mille käigus tutvusime Joensuu linna ja olulisemate vaatamisväärsustega. Mängu looja (õpetaja) paneb kaardile punktid, punktidesse ülesanded, saab kasutada nii tavalisi testi-tüüpi küsimusi kui teha ka loomingulisi ülesandeid, mille puhul mängija saab vastuse saata teksti, heli, pildi või video vormis. Mängu läbi viiv õpetaja näeb kaardil, kus mängijad parasjagu viibivad ja saab mängijatega sõnumite vahendusel suhelda. Ka [Seppo](#) puhul on tegu soomlaste loodud rakendusega, millel on 30-päevane tasuta prooviperiood.

Hetked mängust – kohalikega suhtlemine, jäähalli taga lumememme tegemine ja karjala piruka leidmine

Õhtul külastasime põdra-, koera- ja maasikakasvatuse talu, põnev oli see, et maasikaid kasvatati suurte katete all kõrgel asetsevates kastides ja üle talve neid ei jäeta.

Maasikakasvatuse

Neljandal päeval külastasime põhikooli Joensuun Lyseon Koulu. Selles õpib 450 õpilast ja töötab 45 õpetajat. Kool on mõeldud 7.–9. klassi õpilastele. Koolis on ka kolm eriklassi: inglise keele,

muusika ja kehalise kasvatusena ning neisse saab sisseastumiskatsetega. Eriti muljetavaldavad olid puutööklassid.

Põneva disainiga koolimaja: Joensuun Lyseon Koulu

Neljanda päeva õhtu oli minu jaoks kõige põnevam, sest käisime matkamas Koli rahvusparkis. Muljet avaldasid hiigelsuured kaljupaljandid Pielise järve kallastel, kõrgemad kohad, mille otsa ronisime, kandsid nime Ukko-Koli, Akka-Koli ja Paha-Koli. Külastasime ka looduskeskust.

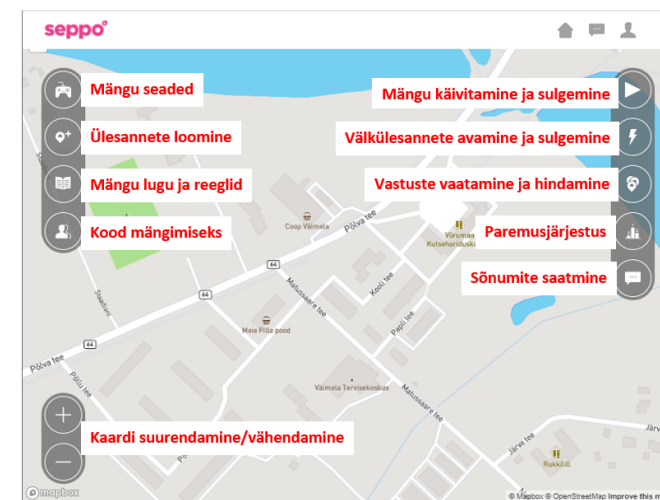
Koolitusgrupp matkarajal

Artikli autor Koli rahvusparkis

Viimane päev oli muljete vahetamiseks ja kokkuvõtete tegemiseks ning anti tunnistused.

Soomes saadud teadmisi-õskusi andsin edasi Eesti haridustehnoloogide suvekoolis 9.–10. augustil Võrumaa Kutsehariduskeskuses, soovijad said katsetada minu poolt Seppo-rakenduse abil loodud õuesõppemängu ning viisin läbi ka mängu loomise töötoa, esitluse leiab [siit](#).

Seppo-rakenduse ekraanipilt ja võimalused

ÜRITUSED

LOOMISTALGUD JA OMALOOMINGUKOHVIK PEGASUS

26. jaanuaril toimusid esimest korda Võru Gümnaasiumis **loomistalgud** ehk humanitaarainete kuul said meie noored kirjanikud ja kunstnikud võimaluse ühendada oma oskused ja luua sõnalis-kunstiline tervik vanarahvatarkuse põhjal.

26. JAANUARIL
LOOMISTALGUD

Igat klassi esindas kahest kirjanikust ja kahest kunstnikust koosnev loojate rühm, kes loosisid endale vanasõna, millest pidid tõukuma nii uus tekst kui ka kunstiteos.

10H – **suur tükk ajab suu lõhki** (Loviise Liiv, Liisi Parm, Lotta Hõrak, Nora Peri)

10R – **valel on lühikesed jalad** (Henri Vink, Jane Mustrik)

10L – **parem pool muna kui tühi koor** (Aleksandra Karpuhhin, Anna-Liis Norre, Chris-Taimar Kõlu, Risto Parv)

11H – **suur tükk ajab suu lõhki** (Bibily Cassidy Ilves, Kertu Kalkun, Eneli Prutt)

11L – **hea sõna võidab võõra väe** (Angela Lindmets, Gerda Michelson, Britten Toomemägi, Angeelika Viksi)

11R – **keelatud vili on magus** (Hardri, Rimely, Orei)

12H – **amet ei riku meest, kui mees ise ametit ei riku** (Laura Hõimla, Sepo Koppel, Netty Künnerpä, Katrinka J. Savimägi)

12L – **mida ei saa jõuga, seda saab nõuga** (Ester, Kristiina, Richard, Kertu)

Koroona tõttu tuli **omaloomingukohviku** toimumisega aina edasi lükata, lõpuks ometi said sulesepad, värvinäpud, rändlaulikud, disainerid, viisimeistrid, elu- ja digikunstnikud 14. aprillil võimaluse näidata, mida kõike nad oskavad ja suudavad.

Kohvik avas ukseid 14.30, traditsiooniliselt käivitus siis tunnuslugu „Suur maalritöö“. Sel aastal oli õp Veronika Popova väga usinasti küpsetanud: lauad olid lookas heast-paremast, mida kohvikulised vaimutoidu kõrvale ka nautida said.

Pegasuse juurde käib ka näitus, mille eest on ikka hoolt kandnud õp Eve Unt. Sel aastal võis uudistada **Anne-Ly Küti** Bonnie Hunteri Mysteri Quilt lapitekki. Kogu maailmas tegid naised ja mõned mehedki seda projekti kaasa. Laundry Basket Quilt blogisse lisandus teatud aja tagant uue ploki õmblemise juhend, keegi peale Bonnie ei teadnud, milline tekk lõpuks välja näeb. **Annely Hindrikson** sattus sügisel Tartus Aparaaditehases paikneva Paintbar Studio kunstitöötuppa, kus tutvustati akrüüli valamise tehnikat *flip cup* (pööratud tops). Maali valmimisel sai „kaasa rääkida“ teatud piirini: valida aluspõhja tooni ja 3-4 baasvärvi, edasi vaatad, kuidas maal ennast ise loob.

Helen Korol ostis nelja aasta eest maamaja, kus lihtsalt molutada, aga ... polnud võimalik ühti, kuna ehitajatest on nii palju iseloomuga puitu jäänud – fantaasia hakkab lendama, nii et anna kätele valu. Nõnda ongi valminud minipliidile laud, köögiriulid, seinakell, voodipäits, uksestopper, koduhoidja, taimekast, aiapink, kemmergu uks ja kirjakast „Muhv nõudmiseni“. Vaat mis juhtub, kui perenaine pole molutamises kuigi osav ja veel on puidujääke alles!

Merit Süvingule hakkas netis silma päkapikumajadega kampsun, millest tõukus idee kududa erinevate akendega kampsun, milles iga tükk on ise suuruse ja erineva värvikombinatsiooniga, aknaruudud on tikitud, pilku püüavad sahtlipõhjust leitud pärlid, nõõbid ja lindid.

Maris Kütt osales Rõuge kunstikuuris algajatele mõeldud savitöö kursustel ja tegi keraamik Aivar Rumvolti juhendamisel

kruuse, vaase, aluseid ja muid anumaid. Näitusel oli väljas tema lemmik – seinakell, mille kaunistamiseks kasutas kõrsi ja lehti.

II korrusel võis osa saada 12H klassi õpilaste dadaismi võttestiku järgi koostatud luuletustest: lõika/rebi ajalehest välja suvalisi sõnu/fraase, kukuta need lauale, kleebi paberile ... ja oledki suur poet (juhus on kõige suurem kunstnik).

(Laura Hõimla, 12H)

10L ja 10R klass koostas H. Visnapuu „Sireli“ eeskujul nn visnapuudulikke, värvikamaid sai stendilt lugeda:

Johhaidii! Auto lendas õhku.
Johhaidii, johhaidii!
Musk kosmosesse kähku.
Johhaidii!

Johhaidii! Külmkapis tühjus.
Johhaidii, johhaidii!
Ämm milk'i järele pühkus.
Johhaidii!

Johhaidii eesti kirjandus.
Johhaidii, johhaidii!
Visnapuudulik luuletus.
Johhaidii!

(Daniel Paju, Renaldo Alla, Aleksandra Kundeleva, Rait Pedassaar, 10R)

Konferansjee Mirtel Kuuse kruttis kohvikut avades põnevust teatega, et ürituse lõpus on puanti oodata: viimane number tuleb esitamisele ainult täna ja ainult siin! Tema sõnutsi saab näha tuliut kunsti, aga ka postmodernismile omaselt vana uues kuues: rahvatantsurühm Hopser avaski peo eesti rahvale sügavale hinge pugunud „Kaerajaaniga“ (õp Anne Tolk; Hanna Annus, Robin Truup, Mailis Post, Annabel Viks, David Kallas, Kertu Kalkun, Rihard Needo, Jete Marie Helekivi, Markus Luik, Gerda Michelson, Hendrik Andrejev, Alex Aasa). Tuntud tantsuloojatele on meie majastki lisa sirgumas – Sanel Štein esitas omaloomingulise tantsu.

Johhaidii sirelid-sirelid.
Johhaidii, johhaidii!
Johhaidii sirelis siruli.
Johhaidii!

Johhaidii! Mulle aitab!
Johhaidii, johhaidii!
Luule jäägu sinnapaika.
Johhaidii!

Laul on peaaegu et meie kooli näoks saanud, Pegasus annab võimaluse noortel lauljatel end teadvustada, oma ja teiste loomingut interpreteerida. Kõlasid Eneli Pruti omaloominguline laul „Kevadõhtul“, Sepo Koppel lood „Once more“, „Criminal“, Hellika Otsari rahvusvahelisel olümpiaadil kulddiplomiga pärjatud „Grow with you“; 10. klassi noormeeste ansambel Vikat (Henri Vink, Andreas Vanatalo, Reio Vissel, Lauri Ruuder) esitas kaka laulu: „Kell kuus“ ja „Armastus võidab kõik“.

Inspiratsiooni võib leida kõikjalt. Täna Eestis on nii, et ütled „Kivirähk“ ja kõik teavad, kes see on. Andrus Kivirähk on kirjutanud muu hulgas ka „6 monoloogi raha asjus“, mis 12H klassis said lustaka järje, ühe tegelane oli „23-aastane ärinaisehakatist, mimmu, geelküüned“, kelle monoloogi Hellika Otsar väga meisterlikult esitas (teksti aitasid kokku panna Katrinka J. Savimägi, Age-Maria Mandel, Sepo Koppel): *„Nagu alati algas see minu suurepärase äriideega – ma tahtsin hakata Türgist Eestisse tooma kallite brändide võltstooteid. Issi oli algul skeptiline, aga peale pikemat mangumist sain muidugi vajaliku summa. .... Ja siis hakkas kõik allamäge veerema. Kõigepealt võtsin muidugi oma paberid EBS-ist välja. C’omon – ma juba oskan seda kõike! Õppejõud olid muidugi kadedad bitch’id – üritasid mind ümber veenda –, aga ma tean, et nad tahtsid mult seda ideed varastada ja rikkaks saada. Sõbrad ütlesid ka kõik, et see on loll idee. Teada-tuntud tõde, et „it takes a genius to know one“, eks ole?! Kui poleks olnud seda kuradima Türgi firmat, olekski ma praegu Eesti esimiljonär – trust me! Aga EI! Mingid lillakad türgi idioodid skämmisid mind! Lihtsalt kõik olid minu vastu! Kas selline tunne ongi olla oma ajast ees?! Noh, igatahes töötan AJUTISELT praegu Maximas ... ning mul on üks veelgi parem äriidee küpsemas. Seekord ei usalda ma kedagi teist, keegi teine ei vääri mu suurest kasumist osa! Ma tean, et Maxima tooteid Lähti edasi müües teenivad need nagu ropult kasumit. Isegi issi on mu üle siis uhke ja võtab mu perekonda tagasi. Kohtume tipus!“*

Kunst on nii lai mõiste, et see hõlmab endas kõike. Rõivadisainer Simon Hallimäe on loonud kaubamärgi BitterBearClothing (BBC), mille tooteid võis imetleda ja mille loomispõhimõtteid Simon ka tutvustas. Tuleb välja, et moe puhul pole mugavus prioriteet – riideese peab eelkõige olema huvitav, kandmise ebamugavus tuleb lihtsalt välja kannatada. Kunsti saab teha väga esineval moel – Rogert Hollo oli välismaal ringi reisides avastanud pihustusvärvi kunsti. Ta tutvustas oma loomemeetodit ja tema teosed said sooja vastuvõtu osaliseks.

Pegasusel võis nautida samuti näitekunsti. Õp Oksana Aasa, Veronika Popova ja Anne Tolga käe all oli lavaküpseks saanud vapustav multikulti näidend „Kakuke“, milles Lõuna-Eesti juurtega nimitegelane rändas riigist riiki ja tal õnnestus kõigi näljaste maailma rahvaste esindajate käest põgeneda (Hanna Annus, Uku Freiberg, Hans Peeter Pajumäe, Andreas Vanatalo, Kertu Kalkun, Kätlin Veddel, Rihard Needo, Deili Post, Robin Truup, Gerda Michelson).

Enne kui kohvik ukсед sulges, sai näha loomingulise kollektiivi Kadrõ Tšudes (tlk: imelised kaadrid) muusikavideot vahemaid trotsivast ja ületavast teineteise leidmise loost. Meie kooli õpetajaid kõnetas ja pani ühel külmal jaanuarikuu laupäeval filmikunstiga tegelema Nublu „Für Oksana“.

Loodame, et mingid taudid ei takista järgmisel aastal loojate kokkusaamist VG kohvikus Pegasus!

E-ETTEÜTLUS

Esiälgu ühekordse projektina mõeldud e-etteütlus toimus tänavu juba 15. korda. Sellest on saanud emakeelepäeva oodatuim

sündmus. Sel aastal kirjutas Vikerraadio diktoritega kaasa 8942 huvilist nii kodu- kui välismaalt. Meie koolis on traditsioon, et iga klass saadab kaks kaaslast oma klassi esindama, 12. huumid panid aga end täies koosseisus proovile. Hindamisel võetakse arvesse nii õigekeelsust kui ka töö valmimise kiirust.

14. märtsil 2022 tuli etteütle mis järgi kirja panna järgmine tekst:

„Rutlikult piki puise Vanemuise tänava peegeljat pinda tulvab paari tuhanda pealine rahvameri Juri Lotmani, tarkade targa ja Tartu-Moskva semiootikakoolkonna koriifee mälestusmärgi mannu.

Pidupäevase paatose vallandavad parnaslased, kes püütsenad kirjanike liidu juubelit, ja raamatukogude aasta vaimus teadustraktaate neelav maa sool.

“See on ju metsik metafiktsioon,” lõõritab r-i põristav Emajõe-äärne ööbik vabavärsis peotäiele pürjelitele, “keegi on meid ühes heade mõtete linnaga e-etteütluslikeku passusse pannud!”

Järgneb spontaanne kiidutorm: iseendaga üks ja seesama rahvusteadvus nõnab oma sügavküntud südametunnistuselt lüüriliste varaaitude avardamist.

Eks ta ole.“

Kontrollsüsteem oli leebe üleliigsete reavahetuste, tühikute ning erinevate jutumärgivormide suhtes.

TEADUSVÕISTLUS „NUPP NOKIB VI“

KASPAR MILL, 11R

9. veebruaril 2022. aastal osalesin viieliikmelise tiimi koosseisus teadusvõistlusel „Nupp nokib VI“, mis toimus Tartu Tamme Gümnaasiumis. Peale minu kuulus võistkonda veel kaks õpilast minu klassist ja kaks 10. reaalklassist.

Võistlusel osales 11 tiimi, neist kuus Tamme Gümnaasiumist. Arvasin alguses, et see annab neile tohutu eelise, sest õpetajad teavad umbes ette, millised ülesanded tulevad, ja saavad tunnis sellele tähelepanu pöörata või vihjeid anda. Tegelikult ei omanud see olulist rolli. Esikolmikusse sai ainult üks TG tiim. Lisaks võttis võistlusest osa ka üks tiim Riist, nemad said teise koha.

Võistlus hõlmas väga paljusid teadusalasid: bioloogia, keemia, robotika, keeled, esmaabi, geograafia ja erinevad nuputamisesülesanded. Meie tiim oli päris ühekülgne, sest kõik olid reaalklassist, kuid sellegipoolest läks meil üsna hästi. Loodusklassi õpilane oleks siiski tohutult kasuks tulnud, sest olime kõige rohkem hädas loodusteemaliste ülesannetega.

Kõige raskemaks pähklikks osutus keemiaülesanne: nelja katseklaasi vahel jagatud kaheksa erinevat ainet ja nende omavaheliste reaktsioonide tulemusel alusel pidi määrama, mis ained asuvad millises katseklaasis. Selle ülesande pärast jäime ilma paljudest punktides, mis oleksid väga aidanud.

Võistluse edukat läbiviimist võisid mõjutada ka COVIDi-piirangud, sest eelmine nädal oli just olnud koolis distantsõpe ja seega oli üritust raskem korraldada. Mõnede ülesannete jaoks anti liiga vähe aega ja need olid kõigile liiga rasked, näiteks robotikaülesandes oli ette nähtud seitsmeetapiline lahenduskäik, kuid esikoht suutis neist lahendada vaid kaks.

Võistlus oli väga hea vaheldus tavalisele koolipäevale. Saime uues keskkonnas viibida ja näha, kuidas teises koolis asjad käivad. Tamme Gümnaasium on samuti riigigümnaasium nagu meie. See paistis kohe esimesena silma, sest kool oli värskelt renoveeritud ja väga innovaatiline. Kool on ehitatud sama plaani järgi nagu Võru Kreutzwaldi Kool, ainult et kahte kvartalit ühendav osa on avatud ruum. See toimib aulana ja selle kõrval

on ka söökla. Aula ühes ääres torkas eriti silma kooli ringikujuline raamatukogu.

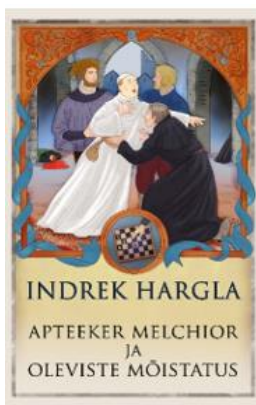
Ütleksin, et meil läks üsna hästi, arvestades tugevat konkurentsi. Kokkuvõttes saime 4. koha, millega jäime täitsa rahule. Kindlasti osalen sellel üritusel ka järgmisel aastal.

Foto: <https://tammegymnaasium.ee/lopuaktus>

APTEEKER MELCHIOR

4. mail käisid VG 10. klassid kinos Kannel vaatamas I. Hargla romaanist „Apteeker Melchior ja Oleviste mõistatus“ tõukuvat mängufilmi „Apteeker Melchior“.

Pildid:

<https://www.apollo.ee/apteeker-melchior-ja-oleviste-moistatus.html>

https://et.wikipedia.org/wiki/Apteeker_Melchior_%28film%29

Keskaegses Tallinnas mõrvatakse ordurüütel, tuntud piraadikütt. Kohtufoogt annab raeapteekrile ülesande leida nii mõrtsukas kui rüütli kadunud kuldketi. Nupukas Melchior avastab, et mõrvatu otsis „Tallinna vangi“ ning ohus on kõigi elu, kes saladusega mingil viisil kokku on puutunud.

Stsenaariumi autoreid on kolm: kirjanik I. Hargla, režissöör Elmo Nüganen ja Olle Mürme. Osades on Märten Metsaviir (Melchior), Maarja Johanna Mägi (Gerke), Alo Kõrve (Dorn), Henessi Schmidt (Hedwig), Franz Malmsten (Kilan), Andero Ermel (Freisinck), Marko Matvere (Spanheim) jpt. Melchiori-raamatute põhjal on kavas vändata kolm filmi, mille eelarve on 6 miljonit eurot.

Oma filmielamusi jagasid 10L ja 10R klassi noored, kes enda hinnangul on küll filmisõbrad, aga kinomajas naljalt ei käi, vaid fännavad Netflixit.

- Kui ma sain teada, mis ajast film on tehtud, olin veendunud, et kindlasti on igav, kuid oli väga huvitav.
- Põnev film, süžee polnud kergesti ennustatav, sündmuste käik võttis väga ettearvamatud pöörded, kuid lõpp oli kuidagi ootamatu, pisut poolik ja arusaamatu: apteeker sai raamatu ning film lõppes ära. Kuulsin, et kaks järke on veel, see andis lõpu osas lootust.
- Melchiori film oli väga huvitav, kordagi ei hakanud igav, tahaks seda uuesti vaatama minna.
- Väga tore oli nii suure hulga kinno minna. Ütleme nii, et ei olnud väga hull, aga vabatahtlikult poleks läinud. Isegi natuke huvitav oli, sest ma ei jäänud magama.
- See oli parema sisu ja stiiliga kui teised eesti filmid. Mulle eesti filmid enamasti ei meeldi, aga see meeldis väga.
- Kooliga käia oli huvitav kogemus. Olles lugenud sarja teisi raamatuid, oli tore näha neid tegelasi ka filmis. Paljud asjad olid küll teisiti kui raamatus, aga sisu haaras kaasa. Väga põnev keskaegne detektiivilugu.
- Ma jäin väga rahule: film oli põnev, vahel isegi hirmutav – ja klassiga on alati tore kusagil käia. Meeldiv vaheldus tavalisele koolipäevale. Vaataksin koos lennuga teisi osasid ka.
- Üllatav – ei oodanud nii head filmi eesti tegijatelt. Pisut oleks võinud olla nn puhkekaadreid, kus midagi ei toimu ja saad järele mõelda, mis just juhtus.

- „Apteeker Melchior“ ei olnud minu jaoks eriti huvitav, aga mida edasi, seda paremaks läks.
- Minu jaoks veidi liiga süinge, mulle eriti ei istu selline hirmus aeg. Film oli professionaalselt tehtud. Imestama paneb, kuidas eestlased tegid sellise filmi.
- Väga hea film, aga minu jaoks jäi väga lühikeseks: just siis, kui film läks põnevaks, lõppes see ära.
- Normaalne film, täiesti vaadatav, isegi meeldis natuke.
- Mulle meeldis: ei hakanud igav, kogu aeg oli tegevus ja põnev kaasa mõelda. Meeldis ka see, et ei kestnud kaua. Kujunduse ja grimmiga oli palju vaeva nähtud.
- Huvitav, kuid meenutas rohkem teleseriaali kui filmi.
- Oli põnevust ja sain toimuvast aru – eesti filmide puhul vahel ei saa. Need kuriteod ja mõrvamüsteerium haarasid kohe alguses kaasa, panid pead murdma.
- Ülimalt meeldis: head näitlejad ja tasemel montaaž. Alguses arvasin, et see ei paku mulle nii palju huvi, aga kokkuvõttes meeldis väga.
- Meeldis, et tegevus toimus keskajal ning sain näha, milline oli elu siis. Väga lahe ja tõetruu olustik oli loodud, tegelased olid igaüks oma näoga ja eristusid teistest. Mulle meeldib, et tehakse mitu osa, mitte ei tehtud üht SUURT filmi.
- Vahepeal oli natuke hirmus, nii et panin silmad kinni, aga vahva oli üle pika aja eesti filmi vaadata.

SAALIHOKITURNIIR

HENRI VINK, 10R

Võru Gümnaasiumis toimus 18. ja 20. jaanuaril saalihokiturniir.

Võru Gümnaasiumi
Saalihoki võistlused
Võru Kreutzwaldi Koolis

Teisipäeval 18.01 kell 17:00-20:00
Neljapäeval 20.01 kell 17:00-18:30

Tiimide registreerimine stuudiumis

Saalis näeme!

Ettevõtlikkuskalkulaatori sündmus

Mängiti Võru Kreutzwaldi Kooli võimlas T kell 17.00–20.00 ja N 17.00–18.30. Mängud toimusid tavalises (4 x 4) formaadis, platsil tohtis olla maksimaalselt kaks noormeest, neide võis alati rohkem olla + kaks varumängijat; järgiti Võrumaa Spordiliidu reegleid. Kõikidel klassidel oli osalemise eest võimalik teenida punkte, kuna üritus läks Ettevõtlikkuskalkulaatoris arvesse.

I koht – 12H

(Siim Hallik, Enrico Jäger, Robin Puolakainen, Aliis Visnapuu, Laura Järvpõld, Deili Post)

II koht – 12L

(Richard Lepp, Jürgen Kobin, Kaspar Kongo, Anita Laanejõe, Merli Mari Utsal, Ester Liira)

III koht – 12R

(Kert Murde, Hendrik Mändik, David Kallas, Kristina Dellmann, Kerili Laas)

IV koht – 11L

(Angela Lindmets, Gerda Michelson, Lisete Marjapuu, Rasmus Sillaste, Cenor Kõivoste, Oliver Oroperv)

VALIKAINED

ARGIMAAGIA

PAULA PEEGEL, 11L

Sel aastal valisin teiseks perioodiks „Argimaagia“, mida viis läbi entusiastlik ettevõtja, fotograaf ja pereema Grethe Rõõm. Valisin just selle kursuse, kuna olin kuulnud palju head tagasisidet õpilastelt, kes on varem selles valikaines osalenud. Samuti olin väikestviisi kursis juhendaja tegemistega ning olin kindel, et ei kahetse oma valikut.

Kohtumised toimusid koolimajas kontaktõppe vormis ning osalejaid oli 10. Pidime kursusel väga palju suhtlema ja ennast väljendama ning väikese grupiga oli seda üsna mugav teha. Arvan, et kui grupp oleks olnud suurem, siis poleks kõva häälega rääkimine nii vahetu olnud. Kindlasti tegi suhtlemise lihtsamaks juhendaja avatus ja rõõmsameelsus. Tundsin, et julgen ennast ka avada.

Valikaine kestis neli päeva, kus kõik päevad olid ühest küljest üsna sarnased, kuid samas ka täiesti erinevad. Kursuse teemadeks olid selgus, energia, kindlus ja tegutsemine. Iga päev harutasime lahti uue teema, seejuures ohtralt suheldes ning tehes palju grupi- ja iseseisvaid töid. Lisaks vaatasime erinevaid õpetlikke ja mõtlema panevaid videoid, koostasime oma eluratta ning saime uurida erinevaid raamatuid.

Esimesel päeval tutvusime oma kursusekaaslastega ning õppisime üksteist natuke rohkem tundma. Mida päev edasi, seda kergem oli ennast avada ja vabalt suhelda. Kuigi kursusel oli mitu õpilast, tekkis kohati tunne, nagu õpiksin individuaalselt, kuna õpetaja keskendus kõikide küsimuste ajal igale õpilasele eraldi, andes juurde näpunäiteid ning esitades suunavaid lisaküsimusi.

Kursuselt õppisin peamiselt seda, kuidas ise oma elu enda jaoks paremaks ja väärtuslikumaks muuta. Saime palju erinevaid näpunäiteid, kuidas panna paika eesmärgid nii, et need ka täide läheks, andas selguse loomiseks ning heade harjumuste tekitamiseks. Vaatasime enda sisse, et saada aimu oma tugevustest ja nõrkustest, ning koostasime väärtuste püramiidi. Viimasel päeval tegime oma ühele peamisele eesmärgile väga

põhjaliku tegevusplaani, mida saab ka peale kursust edasi järgida, et lõpuks oma eesmärgini välja jõuda.

Olen oma valikuga väga rahul ning võtan kursuselt kaasa rõõmsama ellusuhtumise, paar väga head õpetussõna, mis mind kõnetasid, ning ka mõned head meetodid, kuidas endale uusi harjumusi tekitada ja eesmärgi täide viia. Soovitan seda kursust kõigile, kes tahavad õppida targalt eesmärgi seadma, vajavad juurde motivatsiooni ning tahavad oma elu ise paremini juhtida.

ARHEOLOOGIA

ROBIN LAIV, 10L

Valisin arheoloogia, kuna olen mõelnud minna arheoloogiat õppima, aga ma ei olnud kindel, kas see valdkond sobib mulle. Kursus tundus suurepärase võimaluse selgusele jõuda. Meie kuueliikmelist gruppi juhendas Tartu Tamme Gümnaasiumi ajalooõpetaja Liia Vijand-Lind.

Esimesed kolm päeva olid meil n-õ klassikalised tunnid: saime teada, miks arheoloogia üldse on vajalik meie ühiskonnas ja kui palju võib üks ese kellestki rääkida; kuidas arheoloogilisi väljakaevamisi läbi viiakse – missugune on eeltöö, millega tuleb arvestada kaevamisel ja kuidas pärast järeldusi tehakse (süü kuulub ka laboratoorne töö). Meile tutvustati ka mõnda vanaaegset tsivilisatsiooni: põlisameeriklased (maiad, olmeegid, asteegid, inkad) ja viikingid. Samuti käsitleti nn musta arheoloogiat ning selle tagajärgi.

Neljas päev oli kõige erilisem ja huvitavam, kuna meile korraldati õppereis Tartusse. Meile tutvustati Tartu arheoloogilisi märke – linnamüüri, toomkirikut, keskparki jne. Pärast liikusime Tartu Ülikooli ajaloo- ja arheoloogiainstituuti. Seal võtsid meie juhendamise üle erinevad arheoloogiaosakonna spetsialistid, sh arheometallurg Ragnar Saage, arheokeemik Ester Oras ja tehnik-konservaator Andres Vindi. Meile näidati ülikooli hoidlat, kus oli sadu korrastatud potikilde ning looma- ja inimluid. Muidugi oli ka mõni huvitavam leid – näiteks üks väga suur kahurikuul, mis oli täiesti ühes tükis, ja Põltsamaalt leitud terasmõök. Hiljem liikusime edasi laborisse ja nägime, kuidas erinevaid loodusteadusi kasutatakse arheoloogia edendamisel – proovide võtmine, esemete konserveerimine jne.

ARHITEKTUUR JA ELUKESKKOND

AURORA MUSTO, 11H

Valikainete nädalal võtsin osa kursusest „Arhitektuur ja elukeskkond“, mida juhendas Merit Süving. Otsustasin selle kasuks, kuna soovisin midagi uut teada saada Eesti ehitiste ja elukeskkonna kohta. Õppetöö toimus peamiselt koolimajas, kuid saime ka linnaruumi uudistada.

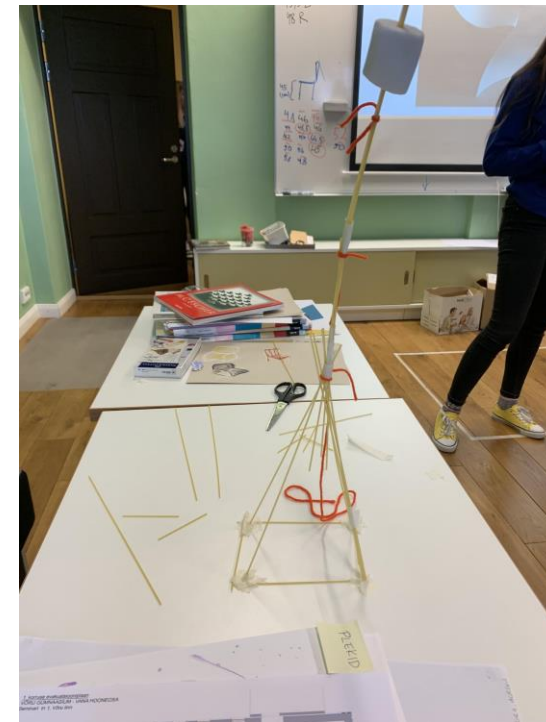
Esimesel päeval tegime iseseisvat tööd kodus: uurisime vanavanemate harjumusi ja nende igapäevaseid tegevusi, otsisime oma kodudes varje ning lõime slide põnevate hoonete ja arhitektuurimõistete kohta.

Teisipäeval saime grupina luua kompositsiooni toolidest, tõestamaks, et kõigest on võimalik kunsti luua. Veel märkasime koolimaja peal erinevaid detaile, mida joonistasime paberile. Päeva lõpus anti kogu grupile ülesanne tõsta klassimööbel ümber ning olla selle käigus võimalikult loovad.

Klassiruum ümber korraldatuna

Kolmapäeval tegime abstraktseid pabermakette, et harjutada loominguilust, seejärel kujundasime grupitööna teibiga põrandale minimalistliku elamispinna ning lõime spagettidest ja ühest vahukommist konstruktsiooni. Eesmärk oli vaadata, kellel oli kõige kõrgem ehitus ja parim tehnika. Tegime veel erinevate ehitusmaterjalide kohta esitlusi ning uurisime, milline materjal on kõige loodussõbralikum ja kasulikum arhitektuuris. Õpetaja tutvustas ka Eesti arhitektuuri läbi aegade.

Konstruktsioon spagettidest ja vahukommist

Neljapäeval käis meile oma elukutsest ja arhitektuuri õppimise võimalustest Eestis rääkimas Võru linna peaarhitekt Diana Vene. Saime talle teha ettepanekuid Võru linnakeskkonna parandamiseks ning avaldasime oma arvamust kodulinna hoonestuse kohta. Käisime ka Liiva-ATE-s uudistamas Laura Kuuse installatsiooni „Kuidas liikuda nagu limaseen?“, mis oli seotud ruumi tunnetamisega.

Liiva-ATE installatsioon „Kuidas liikuda nagu limaseen?“

Viimasel päeval vaatasime nädala alguses valminud slaide ja arutlesime nende üle. Uudistasime Helen Koroliga koolimaja ning päeva lõpus sõitsime Parksepa Keskkooli VR (virtuaalreaalsuse) prille kasutama, mille läbi saime tutvuda 3D-maailmaga.

Kursus oli väga põnev. Õppisin märkama majade juures ja tänavatel detaile, mida varem ei pannud tähele. Samuti sain teada, et arhitektuur on üsna tihedalt seotud kunstiga.

Iga päev oli täis loovaid ja põnevaid ülesanded, mis sundisid kastist välja mõtlema ja astuma arhitekti rolli.

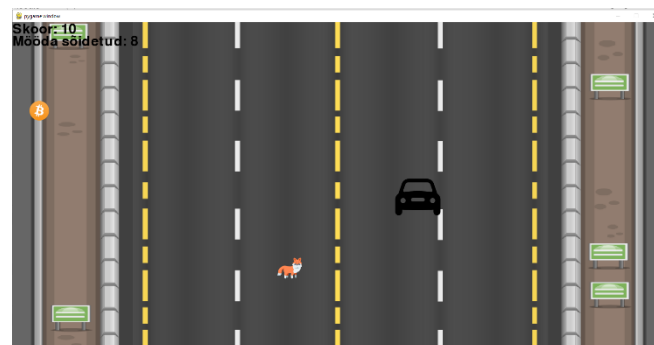
ARVUTIMÄNGUD

CHRIS-TAIMAR KÕLU, 10L

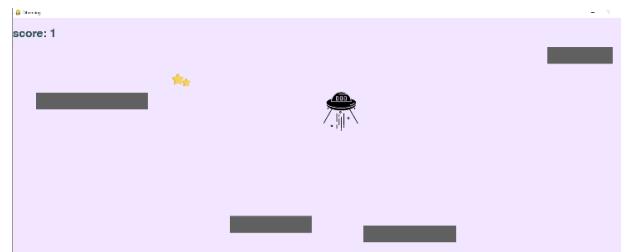
Kursus „Arvutimängude programmeerimine Pythonis“ toimus Võru Gümnaasiumi arvutiklassis, juhendajaks oli Krista Kõlli-

Raud. Valisin selle kursuse, kuna tahan tulevikus tegeleda arvutitega ja vahepeal on olnud selline mõte, et tahaks ise mingit mängu proovida teha. Nägin seda, et mängude tegemine ei olegi väga lihtne: isegi algelised mängud võivad peavalu tekitada. Arvutimängude kursuse käigus õppisin palju, näiteks õppisin kasutama programme, tsüklite tegemist ja koodide kirjutamist.

Valik kursuslaste katsetustest:

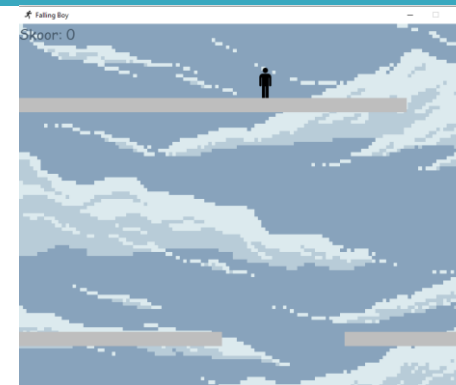
Ken Parijõgi ja Sander Saar

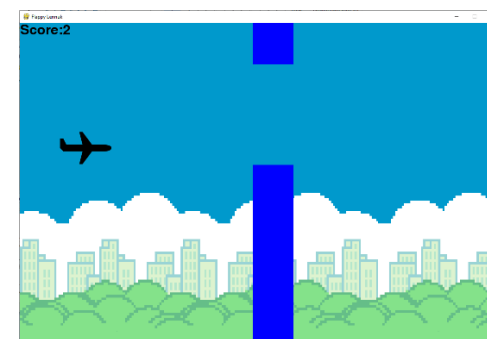
Brita Mia Marran

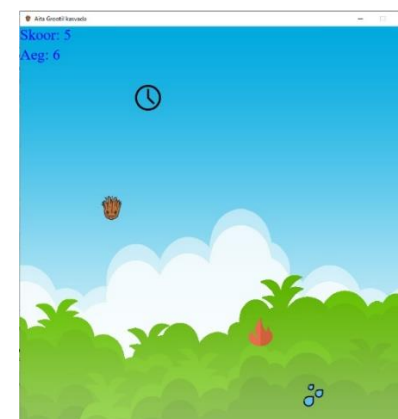
Sander Suur

Hans Peeter Pajumäe ja Sanel Štein

Martti Segasaar

Karl-Markus Hannust ja Rihard Needo

GRAFITI JA TÄNAVAKUNST

KEVIN VAAS, 11L

Selle õppeaasta teiseks valikaineks sain ma grafiti ja tänavakunsti, mida juhendas Danil Taro (kunstnikunimega Sänk), kuna soovisin laiendada silmaringi tänavakunsti teemal ja õppida uusi oskusi, mis võivad tulevikus kasuks tulla ja vajalikuks osutuda. Valikaine andis põhjaliku ülevaate grafitikunsti ajaloost, tehnikatest ja stiilidest. Õppisime tundma mõisteid ja proovisime kätt eri stiilis logo loomises ja lõime endale oma *tag'i* (kunstniku allkiri).

Vaatasime filme New Yorgi grafitikunstist 1980-ndate alguses ja ka mitut samalaadset dokfilmi Eesti elust; uurisime infot erinevate grafiti- ja tänavakunsti festivalide ning sellega seotud ürituste kohta. Viimane töö oli teha grafitišabloon ehk *stencil* ja kanda see riidest koti peale.

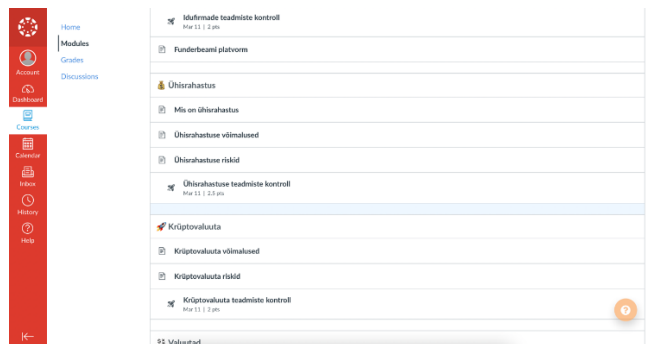

Mulle väga meeldis see valikaine. Soovitan seda kõigile, kes on huvitatud nii tänavakunstist kui ka oma kunstioskuste arendamisest huvitaval ja tavapärasest erineval moel.

RAHATARKUS

HENDRIK KAVANT, 11L

Teisel valikainete nädalal osalesin valikaines „Rahatarkus“. Kursus toimus veebikeskkonnas Instructure Canvas ning koosnes kuuest põhi- ja ühest valikmoodulist, kus pidi valida kolmeteistkümnest lisateemast vähemalt kuus. Lisaks toimus ka kaks videotundi: ühes mängiti internetimängu, kus pandi proovile osaleja rahakasutusoskused ning võitis see, kes oli mängu lõpuks kõige suurema kasumi teeninud. Teises tunnis arutati erinevate investeerimist ja raha puudutavate küsimuste üle. Õpetajateks olid ettevõtjad Mart Vainu ja Kristofer Vähi, kes on lisaks ka investor.

Esimestes moodulites räägiti, kuidas tagada finantsstuurvalisus ning teenida kooli või töö kõrvalt lisaraha. Peamiselt jäi sellest osast meelde, et iga inimene võiks omada n-ö hädaabifondi, mis tähendab, et tal on kõrvale pandud vähemalt kolme kuu kulutuste jaoks piisav raha, et olla valmis näiteks ootamatuks töö kaotuseks. Samuti jäi esimestest tundidest meelde see, et finantsvabaduse saavutamiseks peab alati hoidma kulud väiksemad kui tulud ning ei tohiks elada palgapäevast palgapäevani, sest sellega kaasneb pidev stress ning ootamatute kulutuste korral ei pruugi inimene elarvega välja tulla ning võib langeda näiteks kiirlaenu ohvriks.

Kursuse teises osas räägiti investeerimisest ning investeerimisportfelli ja kuidas seda õigesti koostada. Põhiline on enda portfelli koostamise juures, et see oleks kokku pandud sinu enda arvamuse ning ka riskimissoovi järgi: kuna aktsiad on suhteliselt riskantne investeerimisvahend võrreldes hoiustega, siis peaks olema inimesel, kes tahab vähem riskida, olema väiksem osa portfelli aktsiates ning suurem osa näiteks hoiustes või kinnisvaras. Samuti jäi kõige rohkem meelde see, et kunagi pole võimalik saada suurt tootlust väikese riskiga ning erinevad fondid, kes midagi sellist pakuvad, on tõenäoliselt petuskeemid.

Valikmoodulis otsustasin järgmiste teemade kasuks: auto ostmise, Forex ehk valuutad, krüptovaluutad, kauplemine, lepingud ning idufirmad. Kõige huvitavam neist oli ehk krüptovaluutad, kuna olen selle teema vastu juba varem huvi tundnud ning kursuselt sain julgust ka ise tulevikus krüptovaluutaga tegelema hakata. Krüptovaluuta positiivseks küljeks on väga suur tootlus ning võimalus teha väikesest summast väga suur, kuid krüptovaluuta on ka üks kõige riskantsemad investeerimisvahendeid ning väga kerge on kogu oma raha kaotada.

Olen valikuga väga rahul ning sain kursuselt väga palju uusi ning igapäevaelus ja ka tulevikus kasulikke teadmisi ja nippe, et olla rahaliselt edukas ning saavutada ka finantsvabadus. Kindlasti soovitan seda kursust kõigile, sest siit saab väga palju erinevaid mõtteid, kuidas noorena raha säästa ning seda ka kooli ja õppetöö kõrvalt teenida.

JÜRGEN JOONAS, 11L

Valisin sellel kooliaastal oma kolmandaks valikaineiks rahatarkuse, kuna tundus huvitav ja mõtlesin, et oskus rahaga ümber käia tuleb kindlasti elus kasuks. Valikkursusel sai iga õpilane valida endale sobiva õppimise rütmi, nädala jooksul oli kaks videokohtumist õpetajatega, kus sai läbitud teemade kohta küsimusi esitada ja kus õpetajad jagasid ka oma kogemusi. Valikkursus koosnes videoloengutest, iseseisvatest töödest ja teadmiste kontrollidest, mis tuli sooritada iga teema lõpus.

Rahatarkuse valikaines oli seitse moodulit erinevate teemade ja nende kohta käivate ülesannetega. Moodul algas videoloengutega, kus seletati teemad hästi lahti. Pärast seda tuli lahendada iseseisvad ülesanded, näiteks koostada enda iseseisva elu eelarve, võrrelda laenu võtmist ja säästmist, üürimist ja ostmist; luua enda portfell. Iga teema lõpus oli ka teadmiste kontroll, kus olid üldised küsimused õpitu kohta, enamiku teemade lõpus oli ka kogemuslugu, kus investorid rääkisid oma kogemustest.

Viimane ehk seitsmes moodul oli valikteema, kus sai 12 teema seast valida endale rohkem huvi pakkuvad peatükid ja need läbi töötada. Mina valisin järgmised teemad: ühisrahastus, krüptovaluuta, üksikaktsiate analüüs, kauplemine, head ja halvad ostud, valuutad.

Mulle väga meeldis rahatarkuse valikkursus, sest sain palju uusi teadmisi ja nippe, kuidas raha säästa. Samuti oli plussiks see, et kursust oli võimalik läbida endale sobivas rütmis ja kui mingist teemast aru ei saanud, siis sai videot uuesti vaadata. Kõik ülesanded olid väga huvitavad ja seostatud eluliste teemadega. Lemmikteemaks kujunes investeerimine – sain teada, millest investeerimisega alustada ja mida jälgima peaksin. Soovitan seda valikkursust kõigile.

EESTI ÕIGUSSÜSTEEM

VANESSA JURIS, 11L

Sel õppeaastal valisin teise valikainena võimaluse tutvuda Eesti õigussüsteemiga, kursust juhendas vandeadvokaat ja pankrotihaldur Karin Antsov. Valisin antud kursuse, sest see andis suurepärase võimaluse laiendada oma silmaringi seni segaseks jäänud teema kohta ja andis võimaluse päriselt näha advokaadiameti igapäeva.

Esimesel päeval tutvustas Karin meile täpsemalt kohtusüsteemiga seotud ametite, nagu näiteks notari, advokaadi, prokuröri, kohtuniku, kohtutäituri ja pankrotihalduri töö sisu, ülesandeid ja reegleid, mida peab järgima. Ühtlasi saime ülevaate kohtu toimimisest ja liikidest. Eesti kohtusüsteem jaguneb kolmeks: esimese astme moodustavad maa- ja halduskohtud, kus arutatakse tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasju; teise astme ringkonnakohtud vaatavad vajadusel üle maa- ja halduskohtute lahendid; kolmas on riigikohus, Eesti Vabariigi kõrgeim kohus, mis kontrollib ringkonnakohtus edasikaevatud kohtulahendite õigsust. Samuti rääkisime õigussüsteemis kasutusel olevatest mõistetest ja nende tähendustest.

Teisel ja kolmandal päeval läksime süvitsi erinevate õiguste sisse. Iga õiguse juures tõi Karin oma töös ette tulnud kaasustest mõne näite. Väga põnev ja õpetlik oli kuulata erinevaid juhtumeid, mida ta on kohtus pidanud lahendama, ja milline oli lõpptulemus. Üllatav oli tõsiasi, et advokaadiameti puhul tuleb rohkem ette kaotusi kui võite, kuid õppima peab mõlemast.

Neljandal päeval külastasime Karini töökohta ja sealt liikusime edasi Võru kohtumajja, kus osalesime tsiviilasja kohtuistungil, kohtunik oli Margit Vutt. See oli uus kogemus, väga huvitav oli jälgida probleemi lahendamist, erinevate poolte seisukohti/arvamusi, nii kohtuniku kui ka kohtu tööd. Probleem, mida kohtus käsitleti, oli eluline ja pani mõtlema inimeste läbikaalumata tegude üle. Margit Vutt oli selgesõnaline ja konkreetne, kuid samas näitas meile, et kohtunik ei pea olema range ja kuri, ka tema on elurõõmus ja südamlilik inimene nagu kõik teisedki. Tuleb järgida seadust, kuid usaldada oma sisetunnet ja selle põhjal teha õiged otsused. Kohtu põhieesmärk

on poolte vahel saavutada kompromiss ja leida probleemile lahendus.

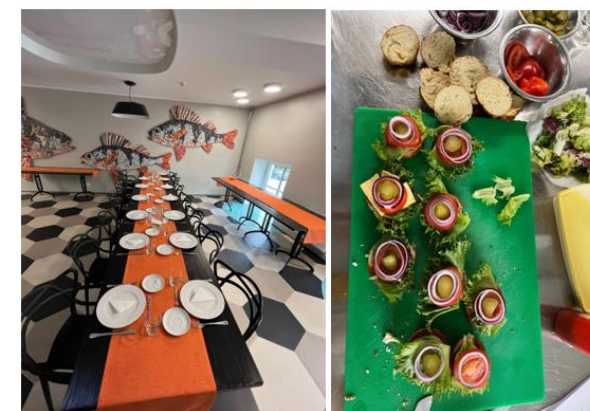
Viimandal päeval pidime leidma internetist artikli vabalt valitud õiguse kohta ja seda kõigile tutvustama. Klassis tekkis kaasahaarav arutelu ja igaüks sai avaldada oma arvamust. Kursuse käigus sain täiendada oma teadmisi õigussüsteemi kohta ja kindlasti ei kahetse, et valisin just selle kursuse.

TERVISLIK TOITUMINE

GERDA MICHELSON, 11L

Minu kolmanda perioodi valikaine „Tervislik toitumine“ toimus 30. maist 3. juunini ja juhendaja oli Renate Hirschon.

Iga päev oli omamoodi seiklus, kus saime omandada palju teadmisi tervislikust toitumisest ning huvitava kogemuse toite valmistades. Päevaplaan oli väga lihtne: 8.30 räägiti natukene teooriat erinevatest allergiate ja söömisharjumuste kohta, siis asusime toite valmistama. Kõiki valikaine päevi alustas juhendaja Renate, rääkides tervisliku toitumise vajadusest, tähtsusest ja põhimõtetest, toitainetest. Samuti käsitleti teemasid, nagu eritoit, allergiad, toidutalumatused (nt laktoosi- ja gluteenitalumatused), veganlus, diabeet, anoreksia, buliimia, saime ise kaasa rääkida enda kogemustest. Iga päev valmistasime lõunasöögi, katsime laua, söime ühiselt ja lõpuks koristasime kõik koos ära. Viimase valikainepäeva lõpus koostasime menüü – mida peaks sööma iga päev, mida võiks süüa ja kui suures koguses. Hiljem analüüsisime seda.

Meid oli grupis 14, iga päev jagunesime kahestesse gruppidesse. Iga paarile anti valmistada 1-2 sööki, mida siis hiljem ühise laua taga söödi. Valmistasime nädala vältel umbes 25 erinevat toitu, mis olid tervislikud ja mitmekülgsed. Tegime pokekassu, hamburgereid, norirulle, baosid, kikerhernest ja päiksekuivatatud tomatitest määret, suvikõrvitsa-šokolaadikooki, šokolaadimuffineid ubadega, majoneesi, karaskit, sušit jne. Kõik toidud meeldisid meile väga, paljud olid tõelised maitseüllatused, sest meie kujutluses need toiduained kokku ei sobinud. Ma arvan, et paljud leidsid endale isegi mõne lemmikretsepti selle nädala aja jooksul.

Mina sain selle valikainenäda jooksul väga meeldiva kogemuse osaliseks, seetõttu meeldib mulle järjest rohkem ja rohkem süüa teha. Juhendaja Renate oli väga rõõmsameelne ja abivalmis, kui kellelgi oli probleeme. Õppisin uusi toite tegema ja pildistasin kõik retseptid endale üles, et neid toite hiljem veel valmistada. Kindlasti soovitan kõigil valida „Tervislik toitumine“, sest seal saab väga meeldiva kogemuse toidu valmistamises ja huvitavaid nippe, kuidas erinevaid tooraineid saab väga hästi asendada, et muuta igapäevased toidud tervislikumaks ja mitmekülsemaks.

IMELINE AKVARELL

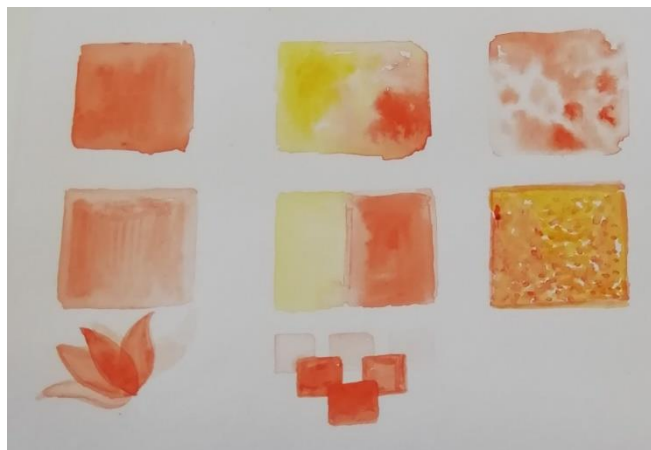
RISTO PARV, 10L

Valisin oma teise perioodi valikaineks kursuse „Imeline akvarell“. See toimus Võru Gümnaasiumi hoones ja juhendaja oli Regina Vildo, osales üheksa õpilast. Akvarell on maalitehnika, mille puhul värv kantakse vees lahustuvate värvidega paberile, siidile või pargamendile. Alustuseks tutvustati meile erinevaid töövahendeid ja nende hooldust. Akvarellipintseid on väga erinevaid, kvaliteetne pintsel on vetruv, pintslikarvad on elastsed ja vetruvad tagasi sirgeks, kui nendega paberile vajutada ja pintsel taas üles tõsta. Esimesel päeval tegimegi erinevaid pintsliharjutusi.

Akvarellimaali puhul võib eristada kolme erinevat tehnikat:

- märjalt märjale (märja pintsliga kantakse värv märjale paberile);
- märjalt kuivale (märja pintsliga kantakse värv kuivale paberile);
- laseerimine (kuiv kuivale maalimine, igal värvikihil lastakse vahepeal täielikult kuivada).

Esimesel päeval proovisime järele kõiki kolme tehnikat.

Akvarellitehnikad. Autor Risto Parv

Teisel päeval tegelesime taimede maalimisega, õppisime, kuidas maalida taime õisi ja lehti.

Harjutusleht lilledega. Autor Risto Parv

Kolmandal päeval oli teemaks magustoidud, maalisime muffineid ja makroone. Neljandal päeval valis igaüks maalimiseks ühe looma. Viimasel päeval õppisime, kuidas akvarellidega kirjutada, ja tunni lõpus panime koolimajja üles tehtud töödest näituse, millega oli kõigil võimalik tutvuda.

Rebane. Autor Risto Parv

LOODUS- JA KESKKONNAKAITSE

ALEKSANDRA KUNDELEVA, 10R

See kursus tundus mulle juba pealkirja pärast huvitav ja kaasahaarav. Oli väga mõnus veeta see valikainenädal Paula Solvaku juhendamisel. Meil oli päris väike grupp, ainult viis inimest, seetõttu oli meil väga hea ja kerge teemad läbi arutada.

Klassis vaatasime mitut filmi, lugesime erinevaid infoallikaid ja käisime ka õppekäigul Meenikunno matkarajal, Must- ja Valgjärve (Valgöjärve) ääres.

Matkaraja alguses

Enamasti tegelesime probleemsete kohtadega, aga positiivseid asju oli ka. Meid üllatas see, kuidas Austraaliasse toodi 24 jänest ja nendest sai 14 000. Veel huvitavam oli, kuidas seejärel nende arvukust vähendati erinevate viiruste ja mürkidega. Inimese lühinägellikkus põhjustab palju probleeme.

Üks ülesannetest oli iseseisvalt kaht artiklit lugeda. Minu teemadeks olid ebola ja lihasõõjad nahkhiired. Sain teada, et

ebola algas ühest inimesest, kes sai viiruse loodusest, hiljem nakatas teisi ja nii haigus leviski. 2014. aastal oli ebolapuhang Lääne-Aafrikas, seal oli haigestumisi rohkem kui viimase 40 aasta varasemates puhangutes. Nahkhiirte kohta võin öelda seda, et vaatamata hirmsale väljanägemisele on nad tegelikult väga õrnad ja hoolitsevad omadega suheldes.

Kõige rohkem meeldis mulle õppekäik, sest see oli kõige ägedam ja seklusterohkem. Ma polnud varem Meenikunno matkarajal käinud ja arvasingi, et käime lihtsalt selle raja läbi ja söidame linna tagasi. Alustasime Liiisaare vaatetorni juures, käisime üleval ära, kuulasime linnulaulu ja läksime siis jääga kaetud metsarajast edasi. Tegime mitu peatust, et kuulata huvitavat juttu. Hiljem tulime rajalt ära ja kõndisime läbi metsa lühemat teed pidi vääriselupaikadeni.

Tee Mustjärveni oli täis seiklusi, kuna me pidime ronima üle langenud puude ja otsima mingitki rada, aga Mustjärve ümbruse ilus loodus korvas kõik ebamugavused. Sealt edasi kõndisime Valgjärveni, mis oli samuti väga ilus. Sain teada huvitava fakti, et Mustjärv on kõige väiksema läbipaistvusega järv Eestis ja Valgjärv on kõige suurema läbipaistvusega järv. See üllatab, kuna need järved on üksteisele lähedal, seetõttu ei oskaks oodata nii suurt erinevust.

Lõpetuseks tegime väikse arutlusringi, kus tõime välja oma mõtteid ja uusi teadmisi.

Mustjärv ja vaade päikeseloojangu maja juurest

TEEME MUUSIKAT

MARKUS LUIK, 10R

Teisel perioodil valisin võimaluse teha muusikat. Otsustasin niiviisi, sest mulle meeldib laulda ja ma soovisin seda teha ka suuremal laval olles. Laulud said meil tegelikult juba valitud detsembris, aga tõsisemalt hakkasime neid õppima jaanuaris.

Kontsert toimus 11. märtsil Kandle laval, kus mina ja 21 teist noort laulsime ja tantsisime. Lisaks laulmisele sain aru, et on vaja juurde õppida koreograafiat. Seda õpetasid meile õp Silja, Mailis ja Janeli. Meie esinemist tuli vaatama peaaegu saalitäis rahvast ja positiivset tagasisidet oli päris palju poiste ja tüdrukute tantsude kohta. Arvan, et kõik said toreid ja meelde jääva kogemuse. Tahan tänada meie juhendajat õp Siljat, kes sai meie õpetamisega minu arvates väga hästi hakkama.

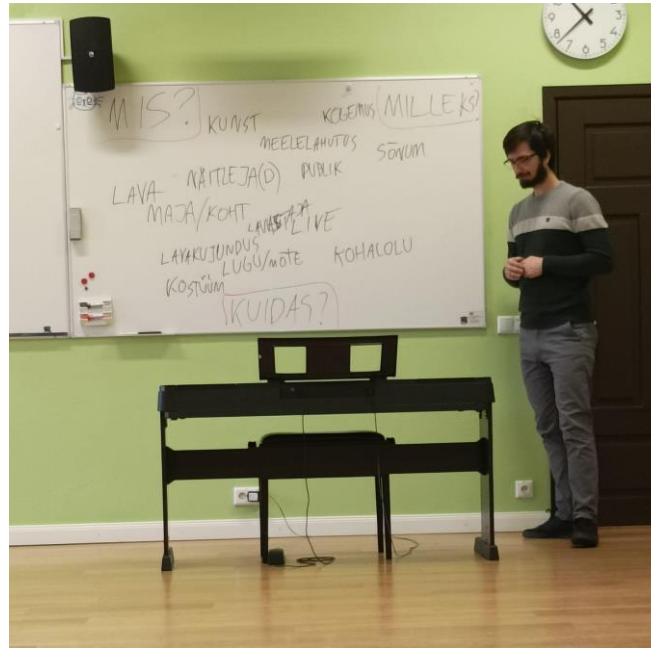
NÄITLJAMEISTERLIKKUS

HANNA ANNUS, 11L

Võru Gümnaasiumi teise perioodi valikainenädalal oli esmakordselt valikus „Näitlejameisterlikkuse“ kursus. Seda viis läbi Henri Otsing, kes on ise tegelikult filosoofia eriala doktorant, kuid on väga palju teatriga tegelema. Valisin selle aine, sest mulle väga meeldib teater ning tore oleks teada selle telgitaguseid ja õppida, kuidas näitlejad õpivad.

Esimesel päeval alustasime tutvumisingiga, kus rääkisime, miks me selle kursuse valisime ja mis on meie kogemused teatriga ja näitlemisega. Tegime ka *jo ha kyn'd*, mille põhimõtteks oli plaksutada nagu vihmaseadu ehk algul paar piiska ja aina

tugevamaks sadu läheb ning lõpuks saab läbi. Tegime ka žestidega mängu, kus pidime midagi kujutama ning selle kujutletava asja edasi andma. Tegelesime ka palju teooriaga, näiteks, mis on teater, milleks see on ja kuidas saab olla teater.

Teisel päeval tegelesime ruumi tunnetamisega. Pidime liikuma tühja kohta ning muutma oma tähelepanuringi suurust: vahel oli see kahemeetrine ning vahel ainult enda keha suurune. Ka kasutasime tehnikat „Ja äkki...“, mille põhimõte seisnes selles, et toimub mingi tegevus ja äkki tuleb midagi vahele. Väga vahva oli vaadata, mida õpilased välja mõtlesid. Ka tegime eesmärgiga liikumist: me liigume, et midagi korda saata, näiteks liigume, et ruloo üles tõmmata.

Kolmandat päeva alustasime eelmisel päeval jäetud kodutöö analüüsimisega, milleks oli lavastuse „Antigone“ vaatamine. Arutasime, mida erist nägime, mis tundus veider, mis jäi igähele silma ja mis seal üleüldse toimus. Kuna olime eelmisel päeval palju tegelema kõndimisega, märkasid kõik näitlejate erist kõndi. Ka jäi silma muna tähtis roll lavastuses: näitlejad sõid igas stseenis muna, kuid pärast surma kukkus mütsist muna välja, mis nagu surma tähistaks. Ka hakkasime häälega tegelema ning seda tegime ringis žeste näidates ja mingit sõna öeldes.

Tegime ka huvitava mängu, kus pidi ainult küsimustega rääkima ning omavahel suhtlesid arst ja Kuperjanov, kes pidid Vabadussõja ajal sõjaplaani tegema.

Neljapäeval alustasime Hando Runneli luuletuse „Üks veski seisab vete peal“ analüüsimisega. Üritasime seda korrektselt lugeda ehk rõhud õigestesse kohtadesse panna, ka analüüsisime selle tähendust – kas see lõpeb positiivse või negatiivse noodiga, kuid kokkuleppele me ei jõudnud. Aulas alustasime jälle kõndimisega, kuid seekord pidime kujutama ette, et kõnnime liiva peal ja aina suuremad lained hakkavad meid liigutama ning kõnnime aina sügavamal vees. Tegime ka partneriga koostööd ning pidime rääkima mingi loo ainult žestide abil, kasutades vaid paari sõna. Vahetunnis pidime endale leidma luuletuse, millega nii tuttavad polnud, ning üritama sellele rõhud panna ja ette lugeda.

Reedel alustasime jälle kõndimisega, kuid seekord pidime ette kujutama, et kuskil meie kehas on punkt ja kogu grupp on pingul niitidega ühendatud nendest punktidest ning kui keegi liigub, liigub kogu grupp, nagu oleks kaasa tõmmatud. Juhendaja uuris sel päeval, mis mängu me sooviks teha, valimisse sattusid „Ninja“, „Ho-ka-so“ ning ka etüüdid.

Ninja-mängu põhimõte on liikuda ühe liigutuse kaupa ning üritada lüüa kõrvalseisja käelaba. Ho-ka-so-mängus pidi üks inimene tõstma ühendatud käed ja hüüdma „Ho!“, kaks kõrvalseisjat pidid teda nagu mõõgaga lööma, hüüdes „Ka!“, ning see, kellel käed on tõstetud, pöördus teise inimese poole,

hüüdes „So!“, too pidi sama kordama. Mängust langeti välja siis, kui ei saadud aru, kelle poole „So!“ näidati, või jäädi „Ka-ga“ hiljaks ehk langeti sünkroonist väljas. Hästi tähtis on selles mängus kiirus ja tähelepanu. Tegime ka paarilisega etüüdi, kus pidime välja mõtlema väga mõttetu suhtluse ning koos publikuga seda arendama. Päeva lõpetuseks tegime ka improvisatsiooni, kus vestlesid poliitik ja papaiaümüüja. See oli üks naljakamaid hetki kogu kursuse jooksul.

RAHVUSKÖÖGID

DANIEL KREEVALD, 11L

Võrumaa Kutsehariduskeskuses toimus 7.–11. märtsil valikkursus „Rahvusköögid“. Õpilasi juhendas Renate Hirschon, KHK teenindusvaldkonna kutseõpetaja. Selles valikaines õppisime, milliseid sööke eri rahvused eelistavad, samuti räägiti meile kõikide rahvusköövide ajaloost. Teoriaõppes saime teada, kuidas tuleb ennast ette valmistada enne söögi tegemist. Samuti õpetati meile, kuidas lauda õigesti katta. Valisin kursuse, kuna mulle meeldib väga süüa teha ja tahtsin teada saada rohkem erinevate rahvaste toitudest ning kuidas neid valmistatakse. Kõik selle nädala jooksul valminud söögid olid maitsvad ning kindlasti proovin kodus ise ka neid edaspidi valmistada.

Esimesel päeval oli toiduteema Eesti köök. Valmistasime karaskit, munavõiet, pearoaks odrakruubi-pannirooga ja magustoiduks rukki-kakaorulli.

Rukki-kakaorull

Karask ja munavõie

Pitsa

Beseerull

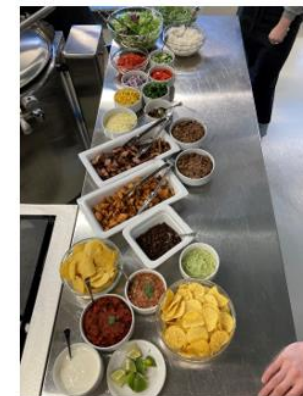
Ratatouille

Brûleekreem ehk *crème brûlée*

Kolmandal päeval oli meie toiduteemaks Itaalia köök. Tegelesime pitsa ja pasta valmistamisega. Samuti tegime Bologna kastet ja kartuli-*gnocci*sid. Magusroaks olid meil tiramisü ja beseerull.

Minu lemmikuks osutus Mehhiko köök, kuna sealsed road maitsesid väga hästi ning sellist maitseelamust polnud varem saanud. Eriti maitses tuline salsa, mis oli väga hästi valmistatud ja läks peale kogu meie grupile. Veel tegime *chilli con carnet*, *guacomolè*t, *salsa pico de gallò*t, burritosid, *enchialda*t, *taco*sid, *fajita*t. Magustoiduks olid *churro*d, mis olid kastetud šokolaadi sisse ja puistatud üle tuhksuhkruga.

Mehhiko köök

Churro'd

Viimasel päeval tutvustati meile Ukraina kööki. Valmistasime borši, pampuškaid ja kartulipannkooke. Magusaks tegime vareenikuid kohupiima ja kirssidega ning meepräänikuid. Kõik söögid maitsesid imehästi.

Pampuškad

Kartulipannkoogid, vareenikud ja meepräänikud

RIIGIKAITSE

KAILI TERVE, 10R

II perioodi valikaineks osutus riigikaitse teooria ja praktiline õpe välilaagris, mida juhendas nooremveebel Joonas- Dein Plakso. Kuna olen olnud kodutütar Kaitseliidu organisatsioonis juba 1. klassist, huvitab mind militaarvaldkond, mistõttu otsustasin just selle valikaine kasuks. Riigikaitselaager toimus 7.–11. märtsini. Kõik algas loomulikult teooriaosast, mis toimus Võru Gümnaasiumis 7. märtsil. Nooremveebel andis ülevaate Kaitseväest, mis see on, mis seal tehakse, millised on allüksused jm.

Teooria omandatud, läksime 8. märtsil Kuperjanovi jalaväepataljoni. Omamoodi kogemus oli veeta naistepäev kupis (Kuperjanovi jalaväepataljonis), kus saime hommikul laost varustuse kätte, ja tutvuda Taara linnakuga, pool päevast teha riviõpet ning ülejäänud pool tegeleda kaardiõppega. Öhtu lõpetuseks tuli meil läbida ÜFT (üldfüüsilise taseme kontrolltest): teha kahe minuti jooksul kätekõverdusi, kõhulihaste harjutusi ja joosta linnaku territooriumil 3,2 km.

Teisel päeval algas pärast hommikusööki relvaõpe: kuidas relva õigesti käsitseda, kontrollida ohutust, salv alla panna ja ära võtta ja sihtimist. Kuiva trenni järel suundusime lasketiiru, kus kõigil oli võimalus lasta sihtmärki paukpadrunitega. Lõunaesine söödud, võtsime taas relvad kätte ja tegelesime nende hooldamisega: võtsime relva lahti, puhastasime vana õli ära, õlitasime vajalikud kohad üle ja panime relvad taas kokku. Öhtupoole oli meil õppeklassis OE (ohutuseeskiri), kus rääkisime, kuidas õigesti käsitseda nuga ja kirvest ning kuidas katelokis vett keeta või süüa teha. Saime ka ülevaate sellest, kuidas järgmisel öhtul telgis kord on, kuidas õigesti paikneda ning kuidas ahi õigesti sees peab olema. Öhtu lõpuks oli meil vaba aeg, saime käia SK-s (sõdurikodus), kus oli võimalik natukene raha tuulutada R-kioskis ja piljardit mängida. Enne öörahu leidsime koos meelepäraseid tegevusi öhtu veetmiseks.

Kolmandal päeval peale hommikujooksu ja -sööki tegelesime Taara linnaku territooriumil orienteerumisega. Enne olime õppinud, kuidas määrata kompassiga õiget suunda, kui on antud asimuut, direktsiooninurk, vastuasimuut või vastudirektsiooninurk, ja selle põhjal toimuski orienteerumine.

Peale orienteerumist katsetasime õues katelokiga lõunasöögi valmistamist. Kõik said sellega edukalt hakkama ja kõhu täis, mis sest, et tegemist oli militaartoiduga, millega igapäev harjunud ei ole. Kõht täis ja meel hea, tegelesime formatsioonidega ehk liikumisviisidega. Kõige ees oli *point man*, kes kahjuks saab kõige esimesena haavata. Tema taga oli jaoülem, kes andis vastava käemärgiga teada, millise formatsiooni peab jagu võtma ja mis suunda edasi liikuma. Öhtul võtsime kasarmust varustuse ja läksime linnaku alale ööbima. Öhtuks oli meil koos kaks telki, kus toimus 20.00–06.00 valve. Nii poiste kui ka tüdrukute telgis küttis ja valvas üks inimene tund aega ahju ja mõlemast telgist oli samal ajal üks inimene õues, valvates telkide ümbrust. Iga tunni tagant toimus vahetus ja kuigi kõik said oma tööga hakkama, suutsime ikka öö jooksul natukene väriseda ka.

Viimasel päeval valmistasime hommikusöögi, kasutades katelokki, pakkisime varustuse kokku ning viisime asjad kasarmusse. Hiljem saime meditsiinitunnis panna üksteisele žgutti; laager lõppes testiga, mille sooritasid kõik heale tulemusele juba esimese korraga. Laagri muljed on suurepärased, seltskond oli väga vahva, läbiviijad veel vahvamad ja kõik hoidsid kokku. Kindlasti oli see väga kogemuste- ja katsumusterohke valikaine, aga raskused ongi ainult ületamiseks. Kuigi polnud lihtne kell 6.00 hommikul ärkata, teha voodi väga korralikult ära, kanda rasket varustust, käia igal hommikujooksul ja -võimlemisel, süüa iga kord ainult 10 minutit, hoida alati rivi korras ja liikuda koos õiges rütmis, oli see lõpuks juba talutav ja

harjusin ära. See oli väga hea võimalus tulla oma mugavustsoonist välja ja elada nii, nagu elab mitusada ajateenijat.

MINA JA SUHTLEMINE

KELIN TASSO, 10L

Suhtlemine on kõige alus, selle kaudu toimub kogu elu. See on miski, mis on nii tähtis, aga millele ma ei ole varem suurt tähelepanu pööranud.

Kursusel sain vaadata enda sisse ja avastada, mis seal on, õppisin tundma oma kaitsestrateegiaid. Sain teada, et minu puhul on need näiteks nutmine, vabandamine, muretsemine, naljategemine ja pahameel. Ma ei pea neid tundeid tagasi hoidma, need tuleb välja lasta, sest mu keha rahustab mind nii, ei lase mul minna kriisitsooni. Edaspidi lasen neid emotsioone endal tunda, aga üritan mitte teisi mõjutada. Üritan ka teiste inimeste kaitsestrateegiatest aru saada. Kui mulle ei meeldi kellegi käitumine, siis pole midagi teha, see võib olla teise keha kaitsemehhanism.

Kursus andis kindlasti palju enesekindlust juurde. Olen pigem vaikne ja tagasihoidlik. Täiesti mina, see lahe ja äge mina, saan olla ainult mõne inimese seltsis, kuigi võiksin kogu aeg kõigile näidata, milline ma tegelikult olen. Nüüd kindlasti julgen ja proovin olla avatum. Üks asi, mis kursusel enesekindlust andis, oli see, et me ei kritiseerinud mitte kedagi, vaid andsime positiivset tagasisidet või lihtsalt nõu. Tekkis mugav keskkond, kus teadsin, et võin julgelt rääkida.

Olen alati arvanud, et mina ei lase ennast teiste kommentaaridest mõjutada, aga selgus, et mingit meeleolu ikka lasen. Nüüd, kui ei olnud ühtegi negatiivset kommentaari, tundsin ennast vabamalt – oli täiesti kriitikavaba ruum. Julgust andis ka see, et kõik pidid tegema samu ülesandeid, olime kõik samas paadis. Imestan, et ennast nii hästi tundsin – seltskond oli täiesti võõras, ometi tekkis usaldus juba esimeste päevadega. See nädal aega oli senisest suhtlusest täiesti erinev: ma julgesin öelda, mida päriselt arvan, ja julgesin rääkida sellistel teemadel, millest pole kellegagi kunagi rääkinud. Lõpus polnud enam piinlikki, sest sain aru, et piinlikkus tuleb ainult minu peast.

Suhtlemise üks tähtis lüli on esinemine ja kindlasti sain ka selles osas targemaks. Sain harjutada esinemist mitut moodi, näiteks nii, et teema kohta anti ette küsimus. Küsimused olid pigem rasked ja mitte igapäevased. Pidin ruttu peas läbi mõtlema, mida vastata, sest aega valmistuda polnud kaua. Ma ei jõudnudki kahtlema hakata, kas mu vastus on õige, vaid ütlesin, mis esimesena pähe tuli. Julgust andis ka see, et õigeid ja valesid vastuseid polnud, ehk see, mida mina tundsin, oligi õige. Tavaliselt on koolis nii, et õigeid vastuseid on ainult üks, ja ma ei hakkagi pakkuma, sest juba sisendan endale, et minul on niikuinii vale. Nüüd saan aru, et proovida võib ikka, vähemalt ma mõtlen ja püüan leida õiget vastust. Sain harjutada ka kõigi ees pikemat esinemist. Sain endale palju häid nippe, nagu näiteks see, et kui mõtlen enne esinemist, et mu ümber on ruumi mu mõtetele või ükskõik millele muule, siis tekib juba palju vabam tunne. Aitab ka see, kui sisendada endale, et ma saangi hakkama. Proovisin neid ja jäin oma tulemusega rahule. Nii lihtsad asjad, aga muudavad nii palju.

Usun, et ka teistel on nüüd minuga lihtsam suhelda: õppisin, kuidas üldse hakata vestlema näiteks võõrastega. Tean, kuidas suhtlust alustada ja kuidas seda üleval hoida. Arvan, et oskan nüüd rohkem teise inimese sisse vaadata ja vestluspartnerist paremini aru saada. Sain kindlasti julgust juurde, et üldse võõrastega suhelda ja oma mugavustsoonist välja astuda. See peabki natuke hirmus olema, sest ma ju ei tea, mis mind ees ootab. Kindlasti on proovimine seda väärt ja kui teine pool just polegi kõige parem seltsiline, siis on igast kogemusest midagi õppida. Mõtlen ka sellele, kui lihtne on teist kritiseerida, aga võiks ju head küljed välja tuua, isegi nõu anda. Kindlasti näen teistes ka vigu, aga see annab mulle võimaluse neist õppida ja midagi kasulikku kõrva taha panna. Kriitikavaba ruum andis minu jaoks kommenteerimisele teise tähenduse: toon välja hea, näen vigu, õpin neist.

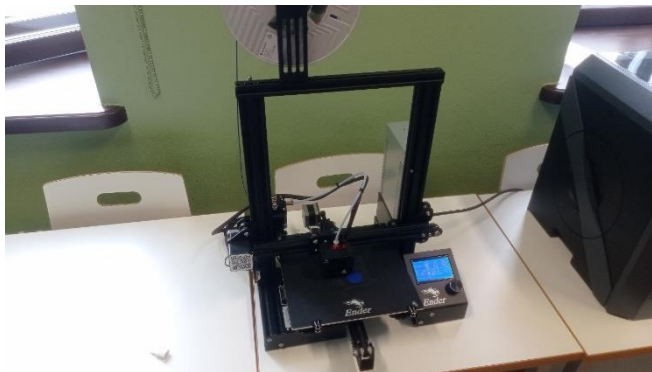
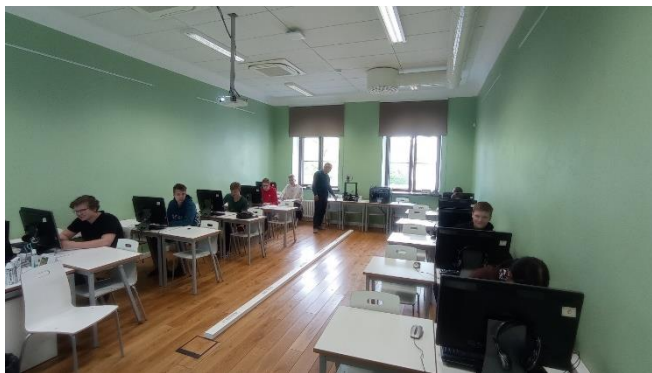
Olen väga rahul, et valisin just selle valikaine. Avastasin suhtlemise maailma ja õppisin väga palju. Suhtlemine sai minu jaoks uue tähenduse. Mõnes mõttes tunnen, nagu oleksin uuesti sündinud, või et see nädal oli selline akude laadimise nädal, kus sain ainult enda peale mõelda. Lisaks grupikaaslastele kohtusin veel ühe ägeda inimesega – see oli meie juhendaja. Ma pole nii toredate ja läheda inimesega ammu kohtunud. Mul oli nii hea ennast avada ja tundsin, et tahan sellise inimesega suhelda.

Teadsin, et ta ei hinda, vaid aitab mul paremaks minaks saada ja avastada seda põnevat mina, mis on minu sees. Meie juhendaja inspireeris mind ja kunagi, kui tunnen, et olen hädas, mõtlen kindlasti „aga mida Epp teeks?“. Ma ei tea, mis Sa minuga tegid, aga see oli lihtsalt imeline! Aitäh, Epp!

3D-MODELLEERIMINE

SVEN TREIER, 11L

Valikainet „3D-modelleerimine“ juhendas Aare Rätsepp, kel on eelnev kogemus 3D-modelleerimise programmide ja ka 3D-printerite kasutamisega. Ta on suurepärase juhendaja, kes oskas ilusti lahendada modelleerimise käigus ilmnunud probleemid.

30. ja 31. mail töötasime veebipõhise programmiga Tinkercad, mis on 3D-modelleerimise programmist kõige lihtsam ja arusaadavam. Seal ei olnud raskeid tööriistu, mis on loodud spetsiifilisteks olukordadeks ja raskemate kujundite loomiseks.

1. juunil tehti väljasõit Väimela Tsentrisse, kus tutvustati maja ja seal olevaid tööstuslikke printereid, CNC- ja lihvipinke ning robotit. Minu arvates olid kõige lähedamad sealsetest masinatest laserlöikepink ja robot.

2. ja 3. juunil võeti kasutusele keerulisem programm – Solidedge, mis on mõeldud 3D-modelleerimises edasijõudnutele ja millega on võimalik monteerida detailsemaid ja keerukamaid detaile kui Tinkercadis.

Olen omandanud oskuse algelisel tasemel kasutada 3D-printerit ja modelleerimisprogramme; tean erinevaid liike 3D-printeri filamente ja seda, kuidas printereid seadistada.

LIIKUMINE JA ÜLEELAMINE METSAS

DANIEL KREEVALD, 11L

1.–3. juunini olime metsas, kus õpetaja Ede Pähna juhtnööride järgi liikusime ja elasime. Esimesel päeval matkasime Rõugest Sännasse, seal ehtasime endale magamiseks varjualuse. Õppisime kahemehesaega puid lõikama, tegime endale puust hargi, mille külge sidusime nööri, tina ja konksu, et kalastada, vihmaussid tuli ka ise korjata ja konksu otsa panna.

Järgmisel päeval võtsime püügivahendid jõest välja, ühel kalamehel oli isegi kala konksu otsas. Seejärel õpetati meile, kuidas kanarooma valmistada. Ehtasime ka paari peale onni, mille keskele tegime palklõkke, mis annaks öö läbi sooja. Tutvusime erinevate tuletegemisviisidega, näiteks, kuidas tuld teha tulepulga ja mitmete muude vahendite abil. Käisime klassivend Jürgeniga teisel päeval iseseisvalt kalal, kuna meil olid oma õnged kaasas. Saime väikseid jõeforelle. Käisime ka lähedal olevas ojas ujumas, vesi oli mõnusalt külm.

Kolmandal päeval külastasime Varstus kohalikku seppa, kelle juures valmistasime naelu. Veel näitas sepp, kuidas nuga valmistada. Valminud sepanuga loositi kursusel osalenud õpilaste vahel välja. Pärast väsitavaid päevi viidi meid kaitseväge autoga Unimog ilusasti kooli juurde tagasi. Kursus lõppes hea tundeaga, kuna saime lõpuks koju.

Võrreldes talvise üleelamismatkaga eelmisel aastal, oli see matk väga lihtne nii ilmaolude kui raskusastme poolest.

UPT-D

KAITSTUD TÖÖD 2021/2022. ÕA

Uurimistööd

- Meie pere kolme põlvkonna esindajate lapsepõlvemälestused
- Arvamuste erinevus Eesti metsanduse hetkeolukorrast ja tulevikust
- ETV otsesaate „Esimene stuudio“ saatejuhtide Andres Kuuse ja Anna Pihli suuline keelekasutus
- Saalijalgpalli areng Eestis ja autori osalemine saalijalgpalli EM-valikturniiril Eesti U19 koondise liikmena
- Rabarberi oksaalhappe sisalduse muutus kasvuperioodil ja termilisel töötlemisel
- Metsloomade lisasöötmine talvel
- Naisuurija kuvand tänapäeva kriminaalkirjanduses
- Naispoliitikutest meedias läbi sooprisma peaminister Kaja Kallase näitel
- Robert Kaljapulga suguvõsa kommunismiohvrivid
- Võru linna mälestusmärgid
- Erinevate õunasortide üldhappesuse võrdlus tiitrimise põhjal
- Puhhi talu 2021. aasta meetootluse analüüs eri korjetaimede järgi
- Väli tingimustes sportimise võimalused Võru linnas ja vallas
- Piimhappebakterite olemus ja nende kasutamine jogurti tootmisel
- Allergia ja toidutalumatuse Võru Gümnaasiumi õpilaste seas

Praktilised tööd

- Soolo- ja duotantsu teekond mõttest lavale

- Kristliku kontserdi „Minu lemmiklaulud“ korraldamine
- Vana veoauto töökorda seadmine
- Võrumaa-teemaline ristsõnavihik
- Füüsikaalane veebisait
- Ühe tantsu teekond lühifilmiks
- Kuuri renoveerimise projekt
- Loovmärkmik
- Joonisfilmi ajaloost läbi aegade
- Perekonnale kuuluva riidekirstu restaureerimine
- Viis maali 20. sajandi kunstivoolude põhjal
- Koreograafia loomine koorile
- Eesti rahvatantsu sammustikul põhineva tantsu loomine, selle õpetamine ning esitamine
- Robotauto ehitamine
- Teekond breiktantsu loomisest esitamiseni
- Lauamäng Catan meisterdamine
- Herbaarium Juusa külas asuval niidul kasvavatest taimedest
- Videomängu tegemine GameMaker'is
- Erinevate rahvaste köögid ja selleteemaline blogi
- Poksi näidistreeningu läbiviimine ja Kagu Poksiklubi

Õpilasfirmad

- Juhtmik – juhtmete organiseerija
- Flamma – üllatusküünal
- Lõke – õppimiseks mõeldud mängukaardid
- Caffer – biolagunevad kohvikotikesed, kuhu on lisatud maitseaine ja kohvipuru
- Mõte – motivatsioonimärkmik
- Rbake – korduskasutatav küpsetuspaber
- Limpsik – limonaad
- Rivers – käsitöö kalastuslant
- Carvax – autosalongi puhastuskomplekt
- Tii – ägeda disainiga teekomplektid

KATRINKA JOSEPHINE SAVIMÄGI SÕNAS JA PILDIS

KATRINKA JOSEPHINE SAVIMÄGI, vilistlane, kooli põhiväärtuste kandja 2022

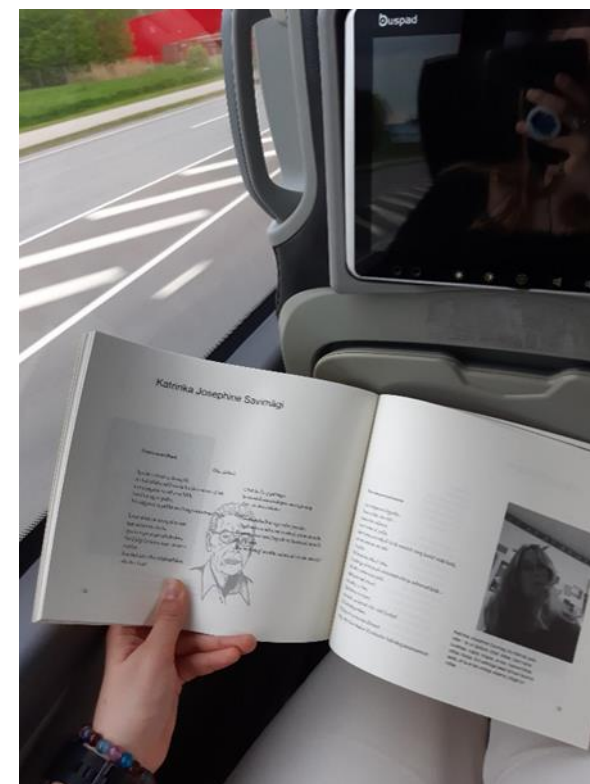
Minu elus on väga palju erinevaid rolle ning seetõttu pean iga nädal leidma aega mitmeteks üritusteks. Peamiselt olen sellest sügisest TÜ tudeng, selle kõrvalt endiselt ka kultuurihuviline, lugeja, koorilaulja, näitleja, sõber – kõik need rollid kohustavad mind erinevateks tegemisteks. Oma toimetustes üritan alati meeles pidada, et teeksin kõike mõtestatult ja armastusega. Olen selle valiku üle elus väga rahul, leidsin oma elu kutse.

Euroopa päev 2022

Mulle meeldib toimetada ja kirjutada ja mõelda, kuid ka jagada oma loomingut teistega. Aastate jooksul olen lugematuid kordi figureerinud laval nii näitleja, laulja, pillimängija, teadustaja, tantsija, etleja kui ka peenelt öeldes poetessina. Kõige rohkem vist süiski muusikuna, kuigi minu lemmikud on alati olnud esinemised, kus saan ette lugeda oma luuletusi. Igal võimalusel

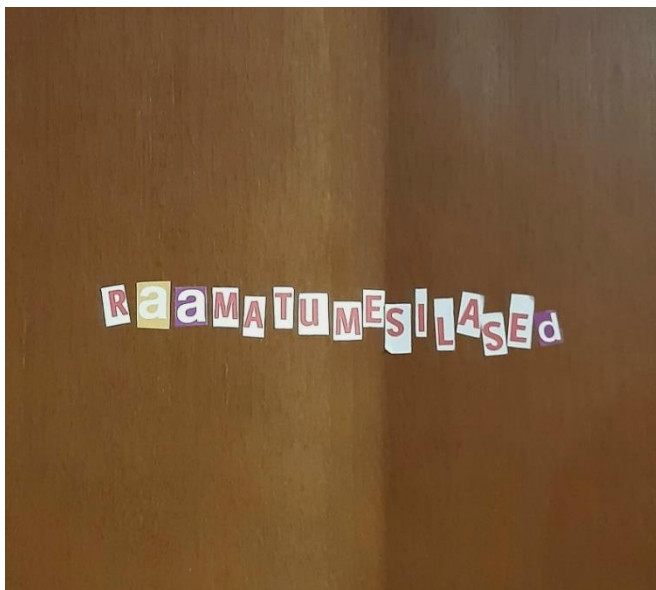
soovin olla väljas. Reisidel meeldib mulle lisaks nn turistilõksudele ringi vaadata ka nendes kohtades, kuhu turist tavaliselt ei satu. Päikesereisidel rannas peesitamine ei ole minu teema.

Praegu saan tänuga öelda, et olen juba mitu korda avaldatud autor. Varem peamiselt ajakirjades ja ajalehtedes, kuid sel kevadel ilmus Eesti Kirjanike Liidu noorte almanahh „Grafomaania“, kus olen esindatud kahe luuletusega. (Nüüd müügil Apollos ja Rahva Raamatus!!!) Selle almanahhi üle olen ise kõige uhkem.

Minu leheküljed „Grafomaanias“. Erakogu, 2022

Mai lõpust saadik olen töötanud sellises armsas kohas nagu Apollo raamatupood Tartu Lõunakeskuses. Väiksest peale olen unistanud kunagi raamatupoes töötamisest, sel kevadel võtsin end kätte, saatsin oma CV, kolisin kohe peale eksameid kolm kuud enne teisi Tartusse ja alustasin iseseisvat elu lapseõlveunistuste töökohast. Õnneks ei kahetse ma midagi, olen kohanud Apollos põnevaid raamatuhuvilisi ning laiendanud märgatavalt oma silmaringi äsja ilmunud kirjanduse vallas.

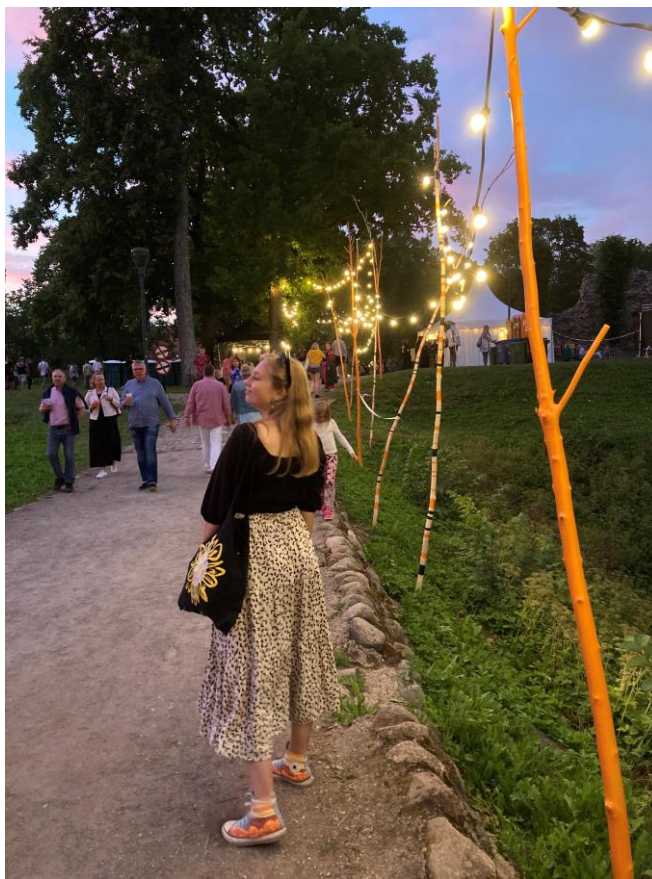
Tekst Apollo puhkeruumi uksele. Erakogu, 2022

29. augustil sai minust ametlikult tulius kirjanduse ja kultuuriteaduste tudeng. Siiani olen väga rahul, õppejõud on inspireerivad, loengud põnevad, seminarid meeli ergutavad ja kursusekaaslased väga toetavad ja armsad. Igapäevaelu korralduslik pool on natuke hirmus ning oma heasse rütmi minek võtab veel kõvasti aega, kuid tugev algus sai tehtud.

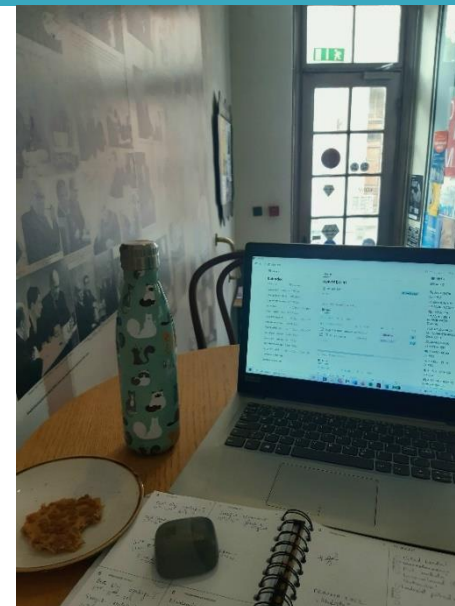
Suviti armastan käia erinevatel muusikafestivalidel. Festivalid, kuhu minekuks aega leian, muutuvad aasta aastasse, kuid traditsiooniks on saanud kindlasti käia Viljandi pärimusmuusika festivalil. Folgimelu on teistest üritustest nii erinev ja mõnus ning Viljandi linn poeb oma iluga iga kord üha sügavamale minu südamesse. Sel aastal külastasin Viljandi folki vabatahtliku rollis, see aitas festivali näha hoopis teisest põnevast vaatenurgast.

Vabal ajal pean oluliseks külastada erinevaid muuseume, teatrietendusi, kirjandusõhtuid ja kunstinäitusi, seda nii meelelahutuslikul, erialasel kui ka silmaringi avardamise eesmärgil.

Kui keegi otsib teatrisoovitusi, siis „Mefisto“ etenduselt sain tohutu elamuse. Lavale tuli ta elmisel aastal, ja kuigi lavastaja Kertu Moppel osundas probleemidele meie valitsuses, annab etendus uue varjundi ka praegustele globaalsetele probleemidele.

Viljandi pärimusmuusika festival 2022. Foto: Regina Fluss, 2022

Koolitööd tegemas kohvikus Werner. Erakogu, 2022

„Mefisto“ etendus teatrfestivalil Draama. Erakogu, 2022

Mikkeli kunstimuuseumis näitust nautimas. Erakogu, 2021

Mina ja sirelid. Foto: Regina Fluss, 2020

Mais-juunis pakuvad mulle kõige rohkem rõõmu ja silmailu minu lemmiklilled – kui neid nii võib nimetada – sirelid. Üheks mu peidetud salaandeks on igast põõsast isegi kiiresti mööda tuisates leida vähemalt üks õnnetoov sireliõis. Ükskord suutsin koju jalutades leida poole tunniga neid 25 tükki.

Hetk gümnaasiumi lõpetamiselt. Foto: Vaido Otsar, 2022

Minu suurimad toetajad, motivatsiooni ülevahidajad ning inspiratsiooniallikad on minu kallid sõbrad. Nemad on aidanud mul kasvada selliseks inimeseks, kes olen, ja kuigi toimetame nüüdsest erinevates linnades, toetame üksteist ja elame sõpruskonna tegemistele iga päev kaasa.

Minu raamaturiik. Erakogu 2022.

Kirgliku lugejana arvan, et mitte miski ei peegelda ühe inimese loomust paremini kui tema raamaturiik (selle pildi puhul 1/4 minu kodusest raamatukogust). Sama kaootiline organiseeritus, mitmekülgsus ja värvikirevus kajastub ka minu igapäevastes toimetustes ja kõigis ettevõtmistes, olgu need siis suured projektid või väiksemad omaalgatuslikud toimetused.

**VAATA ROHKEM
PILTE SIIT!**

	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K	N	R	L	P	E	T	K		
September		30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30							
Oktoober						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
November		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30									
Detsember				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31						
Jaanuar							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
Veebruar			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28										
Märts			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31							
Aprill						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					
Mai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31									
Juuni				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30							
Juuli						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
August		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31								

	Nädalavahetus
	Vaheaeg, riigipüha
	Valikkursuste nädal
	Arvestuste nädal
	Ümbervastamise aeg

Õppenõukogud
8.12.22, 23.03.23, 20.04.23, 8.06.23, 20.06.23

Kursuste kavade esitamine/täiendamine
09.09.22

Sooritamata tood saab õpilane järele vastata õpetajaga kokku lepitud ajal (üldjuhul kümne tööpäeva jooksul, kuid enne kursusehinnete väljapanemist) pärast õpilase kooli naasmist. Mitterahuldavat hinnet saab õpilane ümber vastata õpetajaga kokku lepitud ajal (üldjuhul

Erandid 12. kl õpilastele: * kolmanda perioodi kursused lõppevad 20. aprillil 2022; * kolmanda õppeperioodi kursusehinneid ümber vastata ei saa; * täiendav õpe toimub 2. maist 7. juunini 2022.

Õpilaste vanemate koosolekud
8.09.22 (10. klassid), 15.09.22 (11.-12. klassid) 12.01.23 (12. klassid)

Lisainfo: gymnaasium@voru.edu.ee

Õppeperioodid
I periood: 1.09-27.11.22
II periood: 28.11.22-12.03.23
III periood: 13.03.-13.06.23

Arvestused
14.-18.11.22
20.-23.02.23
22.-28.05.23 (v.a 12. kl)

Valikkursused
21.-25.11.22
8.-10.03.23
29.05-02.06.23 (v.a 12. kl)

Koolivaheajad
24.-30.10.22
22.12.22-08.01.23
27.02-05.03.23
24.-30.04.23 (v.a 12. kl)
14.08-31.08.23 (v.a 12. kl)

Gümnaasiumi lõpuksamid
eesti keel (kirjalik) - 24.04.23
inglise keel (kirjalik) - 2.05.23
inglise keel (suuline) - 3.-5.05.23
matemaatika (kirjalik) - 17.05.23
koolieksam - 5.06.23

Kursusehinnete väljapanemine (tavaline koolipäev)
14.11.22, 23.11.22 (arvestused), 25.11.22 (valikkursused)
20.02.23, 8.03.23 (arvestused), 10.03.23 (valikkursused)
19.04.23 (12. kl III periood ja kooliastmehinded)
22.05.23, 31.05.23 (arvestused), 2.06.23 (valikkursused)

Kursusehinnete väljapanemine perioodi keskel (kaks kursust perioodis) (tavaline koolipäev)
3.10.22, 16.01.23, 10.04.23 (v.a 12. kl)

Kursusehinnete järele- ja umbervastamine (tavalised koolipäevad, v.a 13.-17.06.22)
14.11-8.12.22, 20.02-21.03.23, 22.05.-8.06.23 (v.a 12. kl)
12.-19.06.23 (10.-11. kl täiendav õpe)

Ümber vastatud kursusehinnete väljapanemine
7.12.22, 22.03.23, 7.06.23

11. klasside UPT
3.10.22 - teema(valdkonna) ja juhendaja kinnitamine
14.11.22 - töö laiendatud kava esitamine
I p arvestuste nädalal - töö laiendatud kava kaitsmine
6.02.23 - töö esimese versiooni esitamine juhendajale
20.03.23 - töö teise versiooni esitamine UPT koordinaatorile
maikuu algus - töö esitamine eelkaitsmisele, eelkaitsmine
maikuu lõpp - lõpliku töö esitamine, retsenseerimine
6.-7.06.23 - kaitsmine

Olulisemad üritused (vt lisaks kooli üldtööplaani):
31.08 infotunnid õpilastele
1.09 õppeaasta avaaktus (kooli siseünel)
23.09 õppekäikude päev
05.10 õpetajate päev ja kooli sünnipäev (lühendatud tunnid)
20.10 iseseisva õppe päev
02.11 johannese päev (kõik tunnid toimuvad)
25.11 Quantum
20.12 jõulupidu
21.12 jõuluaktus (lühendatud tunnid)
9.01 kooli nimepäev
veebr lugemiskuu
08.02 omaloomingukohvik Pegasus
14.02 sõbrapäev
23.02 EV104 aastapäeva aktus
märts viilistaskuu
13.-17.03 õpilasarvutamisnädal
22.03 viilistaspäev
aprill tervisekuu
19.04 12. kl tutipäev (kõik tunnid toimuvad)
20.04 12. kl viimase koolikella aktus (10.-11. kl tunnid toimuvad)
02.05 parimate õpilaste ja nende juhendajate tänuüritus
22.05 spordipäev (10.-11. kl õpilastele)
5.06 ohutuspäev (10.-11. kl õpilastele)
6.-8.06 looduslaager (10.L kl õpilastele)
09.06 kooliaasta lõpuaktus (10.-11. kl õpilastele)
22.06 12. kl lõpuaktus (kell 12.00, kooli siseünel)
31.08 infotunnid õpilastele

DICTUM FACTUM

Toimetused ootab pilte ja kaastöid
adressil:

vesta.pille@voru.edu.ee

Väljaandja: Võru Gümnaasium

Seminari tn 1, 65608 Võru

Tel 5898 5104

VAATA KA:

@OPILOSOSINDUSMOIS

@VORUGYMNAASIUM

VÕRU GÜMNAASIUM